

RŪPINTOJĒLIS

Nr. 7

1978 gruodis

Skiriamas kun. Virgilijui Jaugeliui

TURINYS NR. 7

<i>K. Tylenis</i> [kun. Lionginas Kunevičius]. Kal d tikrov ir paslaptis.....	267
<i>Gerardas Krolis</i> . Išmin i žvaigžd	270
POEZIJOS HORIZONTALAI	
<i>Bernardas Brazdžionis</i> . Kal d dovanos.....	275
Teres [Teres Vaitiekaitė]. Tyli naktis.....	276
RELIGINIS FILOSOFIJOS ŽYMYBIS	
[Ada Urbonaitė]. Žakas Maritenas.....	1.... 277
MINTYS SUSIMSTYMU	
Viešpatie, aš turiu laiko.....	286
ISTORIJOS PUSLAPIAI	
<i>Ign.</i> [Kazimieras Šapalas], Jaunimo s j dis, pastoj s keli ateizmui Lietuvoje.....	288
ASMENYBIS UGDYMAS	
<i>K.</i> [Felicija Kasputytė]. Asmenybės ugdymo problema.....	297
VEIDAI	
<i>Jz.</i> [kun. Juozas Šalčius]. Naujas Katalik Bažnyios vadovas.....	300
<i>M. P.</i> [kun. Marijonas Petkevičius <i>MIC</i>]. Oskaras Milašius ir Lietuva.....	303
Vincas Kudirkos gimimo 120 metų sukaktis.....	306

KUNIGE VIRGILIAU,

nuo vaikyst s Tu puosel jai svajon - b siu kunigas.

Ta iau nežinojai, kiek daug kli i sutiksi šiame kelyje.

Tau daug met KGB ranka uždar seminarijos duris.

*Ta pati ranka Tave gr do lager tik už tai,
kad myl jai Bažny i ir T vyn .*

*Pab go kankintojai, kad Tu nenumirtum ties j kojom,
ir vos gyv išmet Tave prie nam varteli .*

O Tu ir tada nepraradai vilties - b siu kunigas.

Ir štai Tu prie Viešpaties altoriaus!

Kristaus kan ios taur Tu dedi ir aukoji savo kan ios dienas.

Visa tikin ioji Lietuva sveikina Tave ir linki:

aukok ir Kristaus, ir savo gyvenimo auk

už m s vis ateit .

[Iš kun. Sigito Tamkevi iaus sveikinimo žodžio primicijose]

K. Tylenis [kun. Lionginas Kunevi ius]

KAL D TIKROV IR PASLAPTIS

Tikrov ir paslaptis... Atrodo, jog tai dvi skirtingos, net viena kit neigian ios s vokos. Ta iau tai yra dvi labai glaudžiai, neatskiriamai tarpusavyje susijusios s vokos, žymin ios b ties, gyvenimo vienov . Tikrov - tai paslapties paviršius, lyg ledkaltio viršvandenin dalis. Paslaptis - tikrov s gelm , branduolys, pamatas. Be paslapties negali b ti tikrov s, o paslaptis tegali pasireikšti tik akivaizdžiais, tikroviškais bruožais. Taigi m s tikrov yra paslaptinga, paslaptys - tikroviškos, realios.

Religin s tiesos, iš prigimties b damos gilumin s, branduolin s, tikrov s atžvilgiu dažnai vadinamos tiesiog paslaptimis. Bet ir jos turi savo apiuopiam , akivaizd , istorin pavirši - tikrov , kuri šaukia m stant žmog pažinti ir pamilti Paslap i Paslapt - Diev .

Kal d tikrov ... Pirmiausia - tai Kal d šven i laukimas, pasirengimas joms. Paskui - Kal d eglut , K i paplot lio laužymas, K i vakarien ... kelion šv. Kal d pirmias - Piemen li - Mišias. Bažny ioje dar geriau atsiveria m s protui ir širdžiai Kal d paslaptis, kai siži rime varging Betliejaus tvartel , kai klausom s nekalto grožio ir džiaugsmo kupin kal dini giesmi apie tyli j nakt, Betliejaus žvaigžd , tvartelyje gimus K dik l J z , Jo ger j nekalt j Motin Marij , šv. Juozap , piemen lius ir gyvul lius... Štai kunigo l pomis prabyla amžinieji Šventojo Rašto žodžiai apie Išganytojo gimim Betliejuje, atnešdami m s

dienas, tarsi sudabartindami, dviej t kstantme i tikrov - toki nuostabi ir tikr , gyv ir jaun kaip ši diena, kupin sik nijusio Dievo gerumo ir meil s varganam žmogui, kupin didžio džiaugsmo, kad atkurta didžioji Dievo ir žmogaus s junga, kad pats Dievas ateina žem gelb ti žmogaus, apdovanoti jo dievišku malon s gyvenimu, mokyti, remti ir vadovauti jo kelionei amžin j laim .

Šit Kal d tikrov s išgyvenim apvainikuoja Kristaus at jimas žmogaus šird , kai jis atlieka išpažint ir priima šv. Komunij . Ši išganingoji Dievo ir žmogaus s junga, kuri dabar jau apima šimtus milijon žmoni visame pasaulyje (t. y. tuos, kurie pakrikštyti ir gyvena Dievo malon je), tikrai nutvieskia žmog *Viešpaties šlov s šviesa* (Uk 2, 9). Tikintieji gr žta iš bažny ios nešdamiesi giedr *ramyb ir did džiaugsm* , kuris apsigyvena j sielose, spindi akyse, kur išreiškia vieni kitiems savo šventiniais sveikinimais ir link jimais. Ramyb ir džiaugsmas skatina gyventi dor ir švent Dievo vaik gyvenim . Taigi nuo religini tradicij , nuo Kal d šven i tikrov s paviršiaus - Kal d paslapties gelmes!

Klysta, kas nevertina sen j religini tradicij , papro i ir apeig . Visa tai svarbu. Ypa m s laikais, kai ateistai stengiasi religines tradicijas pakeisti bedieviškomis - civilin mis apeigomis. Kas nusigr žia nuo Kal d tikrov s, tam negali atsiskleisti ir Kal d paslaptis. Ir priešingai.

Štai at jo moteris pas kunig K i paplot li . Kunigas pasiteiravo apie jos šeim , vaikus, j religin gyvenim . Pasirodo, ji augina penkis vaikus. Trims jau laikas eiti išpažinties ir Komunijos, bet tam dar neparengti... Bažny ioje jie buv tik por kart . Kal d metu - n karto. Namuose nesimeldžia... Bet palaiko kai kurias religines tradicijas - rengia K ias. Dabar ji kunigui pažad jo parengti vaikus Pirmajai išpažin iai ir komunijai, o kunigas jai pažad jo ia pad ti. Atrodo, tas plonytis si lelis, kuris jung šeim su Bažny ia, neliks bereikšmis tos šeimos gyvenime - jis gali virsti tvirtu ryšiu su Dievu.

Šeimose reikia r pestingai palaikyti gražius Kal d papro ius ir tradicijas. Gražu, kai t vai patvarko, kad eglut b t puošiama Kal d , o ne Nauj j met išvakar se; kai rengia K i vakarien (be m sišk valgi , be svaigal), laužo paplot l; kai Kal d proga apdovanoja vaikus kal - dai iais, kai nusiveda bažny i prie prakart l s. Jei visa tai lydi graž s t v paaiškinimai ir širdingas gerumas - Kal d švent s mielos, atmintinos, laukiamos. Mielas pats Betliejaus K dikis, ne taip sunku bus J aplankyti bažny ioje, išmokti maldel , melstis ir J myl ti.

Žinoma, neužtenka šv sti Kal d šventes paviršutiniškai. Ypa suaugusiems. Juo labiau g da religines šventes paversti vien proga pasisveiuoti arba net girtauti. Tai švent dalyk profanacija, išniekinimas. Pro Kal d švent s pavirši reikia žvelgti jos gilum . Suprantama, ia reikia susitelkimo ir dvasini pastang . Atsiminkime Kristaus žodžius, kad tik *ieškantis randa* ir tik *beldžian iam atidaroma...*

M stantis žmogus supras, kad Kal dos - tai ne vien atminimas seniai pra jusios istorin s tikrov s. Kal dose reikia žvelgti ne tik nuostabi didžiosios reikšm s paslapt - praeit , bet ir amžin j dabart , kurioje ir mes kiekvienas aktyviai dalyvaujame. Kristaus gimimas, kaip ir visas Jo gyvenimas, yra ne tik istorinis, bet ir dvasinis amžinas vyksmas. Jis gimsta ir gyvena, miršta ir prisikelia milijon milijonuose viso pasaulio vis kart žmoni . Kaip Kristaus mirt sudabartina šv. Miši auka, taip Jo užgimim , at jim pas žmog - Krikšto sakramento ir Šven iausiojo sakramento pri mimas. O ir Miši aukoje Kristus ateina tarp m s , nužengdamas duonos ir vyno pavidalus ant altoriaus. Ta prasme Kristui galima taikyti Rabindranato Tagor s žodžius:

Jisai ateina ir ateina, jis visada ateina.

Kiekvien mirksn ir kiekvien šimtmet ,

kiekvien dien ir kiekvien nakt

jisai ateina ir ateina,

jis visada ateina (Lyrika. 1972, p. 66).

Istorijos eigoje kei iasi tik asmenys, vienaip ar kitaip bendraujantys su Kristumi. Taip ir Kristaus gimimo mistiniame vyksme pasikei ia tik asmenys - piemen liai, išmin iai, erodai ir kiti, - o amžinosios Kal dos tebevyksta.

Štai m s dienose, galima sakyti, Krist gimdo Motina Bažny ia, esanti ypatingoje Šventosios Dvasios ir Šv . Mergel s Marijos globoje. Šv. Juozapo misij vykdo Šventasis T vas. Angelo žodžius:

Nebijokite! Štai aš skelbiu jums did džiaugsm ... -

šiandien taria dvasinink l pos. Ši dien piemen liai - tie geros valios žmon s, kurie Kal d nakt ar rytmet skuba Piemen li Mišias, eina prie prakart l s džiaugtis Kristumi ir J pagarbinti. Argi mes neturime savo aplinkoje tikro Išganytojo, Žodžio, tapusio K nu ir gyvenan io tarp m s altoriaus namelyje? Ar neužgimsta Jis ir m s širdyse? Ar negirdime ir mes angeliško grožio kal dini giesmi , lyg aido angel giesm s: *Garb Dievui aukštyb se...* Kuo šiandien dvelkia m s valdov sostai ir r mai? Argi ne Erodo r m šal iu ir klasta? Argi neapimti jie baim s, kad Kristus, užgim s žmon i širdyse, gali atimti iš j praž tingai žiauri galyb , sugriauti j sostus, pastatytus bedievyb s ir neapykantos? Argi nesiun ia jie legion savo kari - mokytoj , lektori , rašytoj , poet , aktori ir kit - nužudyti gimusio Kristaus m s ir m s vaik širdyse? Argi negirdime nelaiming motin dejoni , argi nematote j ašar , kai jos apverkia savo vaik širdyse nužudyt tik jim ir meil Kristui, kai jos aprauda savo vaikus, tapusius bedvasiais p vaniais doroviniais lavonais? Yra daugyb žmoni , kurie abejingi antgamtinei tikrovei.

Bet ir m s dienose yra išmin i, kurie, kad ir *toli* nuo Kristaus gyvendami, kelia savo žvilgsn dang , tyrin ja nuostabiuosius ženklus,

Švent j Rašt , ieško Kristaus ir J randa, atiduodami Jam savo kilnios sielos ir talent dovanas. Štai kaip giliai persmelkia ir m s istorin laikotarp Kristaus paslaptis. Kartu ir kiekvienos šeimos, kiekvieno m s asmenin gyvenim .

O kad mes b tume atid s ir atviri šiai paslap iai! Kad vis giliau suvoktume Kal d tikrov , kad Betliejaus tvartely užgim s Kristus vis labiau praturtint m s šalt , tams ir skurd dvasin gyvenim ! Kad vi-sada b tume savo meto piemen liai ir išmin iai, kad, Dieve gink, niekada netaptume erodais ir jo klusniais kariais, žudan iais tai, kas nekalta ir šventa, - žudan iais Krist savo ir kit žmoni širdyse.

Eidami Kal d nakt Viešpaties namus, suvokime šiame žygyje viso savo religinio gyvenimo esm : Dievo neigimo nakt einame Dievo garbinimo švies , iš nuod m s tvartelio einame doryb s dieviškus r mus, iš žmogiškumo - dieviškum , iš neapykantos pragaro - meil s dang .

O nu j šventov sakykime Vaikeliui:

*Jie triukšmauja ir kovoja, jie abejoja ir nusivilia,
j vaidams galo nesimato.*

*Tegu Tavo gyvenimas ateina tarp j ...
kaip liepsnojanti šviesa, nevirpanti ir tyra,
ir palenkia juos nutilti.*

*Jie žiaur s iš godumo ir pavydo,
j žodžiai - pasl pti peiliai, kraujo trokštantys.*

*Ateik ir atsistok tarp j ...
ir žvelk taikiom akim juos
kaip vakaro atlaidi ramyb virš dienos kivir .*

Tegu pamato Tavo Veid ...

*Ir taip tepaž sta vis dalyk prasm ;
tegu pamilsta jie Tave
ir taip jie myl s vienas kit .*

(Rabindranatas Tagor)

Gerardas Krolis

IŠMIN I ŽVAIGŽD

Istoriniai Luko minimo surašymo tyrin jimai atveda mus 7 m. pr. Kr., kaip galimus Kristaus gimimo metus. Nuostabu, kad šie metai patvirtinami ir kitais b dais.

Evangelistas Matas 2 skyriuje rašo:

J zui gimus Jud jos Betliejuje karaliaus Erodo dienomis, štai atkeliaavo Jeruzal išmin iai iš Ryt šalies ir klausin jo: „Kur yra gimisis Žyd karalius? Mes mat me užtekant jo žvaigžd ir atvykome jo pagarbinti“ (Mt 2,1-2).

Erodui ištarti žodžiai nebuvo j fantazijos vaisius. žymusis astronomas Jonas Kepleris, 1603 m. Prahoje pastebįs žvaigždyne nepaprast gamtos reiškįn , apskai iavo tos žvaigžd s pasirodymo laik .

ia kalbama apie Jupiterio ir Saturno planet susitikim grynai astronomiškai - apie *planet konjunkcij* . Jupiteris ir Saturnas susitinka apytikriai kas 20 met . Ta iau tai tik vienkartinis susitikimas. Dauguma t konjunkcij nelabai ryškios, dažniausiai mums nematomos, o kartais, sukaupus d mes , prieš saul tek arba po saul lydžio matomos trump laik . Kas 258 m. jos susitinka 3 kartus, tik vis kitame Zodiako ženkle. Triguba konjunkcija tame pa iame Zodiako ženkle vyksta tik kas 794 metai. Ir m s karta 1940-1941 m. naktimis išstisus m nesius žav josi puikiu greta skriejan i planet reginiu. Tris kartus šis reginys buvo pasiek s kulminacij , kai tiesiogin je konjunkcijoje ties Avino žvaigždynu susitiko Jupiteris ir Saturnas, b tent 1940 m. rugpj io 15 d., spalio 11 d. ir 1941 m. vasario 20 d.

Šis nepaprastai retas dangaus reiškiny s tur jo dar labiau kristi akysna puošniame Ryt danguje. Nuo Keplerio laik keliamas klausimas, ar tik tokia triguba Jupiterio ir Saturno konjunkcija, vykusi Žuv žvaigždyne 7 m. pr. Kr., aniems Ryt išmin iams negal jo reikšti didžio Palestinos karaliaus gimimo? Ir dar - ar ji negal jo b ti j kelion s Jeruzal priežastis? Ši prielaid par m kruopšt s išlikusi Babilonijos skai iavimo lenteli ir kalendoriaus fragment tyrin jimai.

1925 m. orientalistui Pauliui Šnabeliui pavyko iššifruoti beveik 2000 m. senumo Babilonijos dantirašt . Molio plokšt padaryta Siparo observatorijoje prie Eufrato. Joje sužym ti visi svarb s astronominiai 7 m. pr. Kr. reiškiniai. Pagrindin žvaigždži kalendoriaus tema - t laik mokslin sensacija - didžioji Jupiterio ir Saturno konjunkcija Žuv žvaigždyne. Kelet m nesi abi planetos sp dingai skriejo dangumi, ir 3 kartus greitesnis Jupiteris pral k pro pat Saturn .

Astronominiais skai iavimais ir lyginant su Sipare rastomis Babilonijos efemerid mis, kuriose pažymimi 11-10 metai pr. Kr. bei 8-9 metai po Kr., galima smulkiai aprašyti šiuos dangaus reiškinius. Jau 8 m. pr. Kr. nusileidus saulei vakar danguje buvo matomi Jupiteris ir Saturnas, nutol vienas nuo kito 16°. Jupiteris dar Vandenio, o Saturnas - jau Žuv žvaigždyne.

7 m. pr. Kr. abi planetos daugeliui savai i dingsta Saul s spinduliuose. Pirmasis Jupiterio pasirodymas, išmin i laukiamas reikšmingas vykis, Seleukid eros 304 m. adaro m n. 13 d. (7 m. pr. Kr. kovo 16 d.). Nisano - pirmojo nauj j 305 m. m nesio 3 d. (7 m. pr. Kr. balandžio 4 d.) numatomas Saturno pasirodymas. Jupiteris tuomet buvo 8° vakarus nuo Saturno. Kelet atei nan i savai i astronomai k l si prieš saul s tek jim ir steb davo, kaip Jupiteris vis labiau art ja prie Saturno, kol pagaliau pasiek j yjaro m n. pabaigoje (7 m. pr. Kr. geguž s 29 d.). Tai buvo pirmoji Saturno ir Jupiterio konjunkcija Žuv žvaigždyne tik su vieno laipsnio skirtumu. Birželio pradžioje abi planetos šiek tiek nutolo viena nuo kitos, nes greitesnis Jupiteris

aplenk Saturn . Antroje liepos pus je abi planetos pirm kart sustojo ir nuo tada pasuko atgal taip, kaip rodo tikslios dantiraš io datos. Jupiteris m tolti rugs jo 15 d. ir kit dien jis sudar opozicij Saulei. Spalio 3 d. jie susitiko antr kart . Vidurnakt abu dar spind jo meridiane. Kitas dvi naktis mar esvano m n. 20 ir 21 d. (7 m. pr. Kr. lapkri io 12/13 ir 13/14 d.) abi planetos antr kart sustojo, v l atsigr žusios gruodžio 5 d. jos susitiko tre i kart ir galutinai išsiskyr . Tokie astronominiai Saturno ir Jupiterio planet konsteliacijos Žuv žvaigždyne duomenys. Panašus reginys Žuv žvaigždyne pasikartojo beveik po 8 šimtm e .

Dabar patyrim kime evangelisto Mato tekst . Pasakojimas trijose vieto-se kalba graikiškais to meto astronominiais terminais apie žvaigžd , jos patek jim , pasirodym ir sustojim . Pirmiausia Matas tiksliai perteikia išmin i žodžius: *Mes mat me užtekant jo žvaigžd* (Mt 2, 2). Graikiškame tekste rašomas žodis *anatole*. Kalbininkai ištyr , kad to žodžio vienaskai-tos forma turi speciali astronomin prasm : jis reiškia vadinam j helia-kišk žvaigžd s patek jim , t.y. žvaigžd s pasirodym priešaušriu, prieš pat saul s tek jim . Šio žodžio daugiskaita turi geografin prasm ir reiškia Ryt šal (*Anatolion* - Rytai).

Minimoje Evangelijos vietoje šis žodis pavartotas vienaskaita. Tod l reikt versti ne taip, kaip daugel šimtm e buvo daroma vokie i verti-muose: *Mes mat me jo žvaigžd rytuose*, bet tiksliau: *Mes mat me užte-kant jo žvaigžd* .

Žvelgdami v lyvosios Babilonijos efemerides, matome, kaip nuostabiai sutampa trumpa evangelisto pastaba su 7 m. pr. Kr. astronominiais faktais. Jose nurodomas Jupiterio patek jimo laikas (7 m. pr. Kr. kovo 16 d).

Karaliaus Erodo klausime išmin iams evangelistas vartoja veiksmazo-d , tuomet tur jus speciali astronomin prasm .

Tuomet Erodas, slap ia pasikviet s išmin ius, smulkiai juos išklau-sin jo apie žvaigžd s pasirodymo met (Mt 2, 7).

ia vartojamas žodis *pasirodymas* tuometine astronomine terminija reišk pirm j žvaigžd s pasirodym prieš saul tek . Kadangi ano meto supratimu žmogui gimus užteka ir *jo žvaigžd* , Erodas paklaus , kada ji užtek jo, nor damas nustatyti sp jamo sosto pretendento amži . K iš-min iai atsak karaliui, evangelistas nutyli. Ta iau tai galima numanyti iš karaliaus elgesio.

Erodas, pamat s, kad j išmin iai apvyl , baisiai niršo ir, pasiunt s [kareivius], išžud Betliejuje ir jo apylink je visus berniukus, dve j met ir jaunesnius, pagal laik , kur buvo patyr s iš išmin i (Mt 2,16).

Pagal Babilonijos kalendori Jupiteris pasirod dar Seleukid eros 304 m. paskutin m nes - adaro 13 d. (kovo 16 d.). Naujieji metai prasid davo pavasar , nisano m nes , kuris atitiko ir žyd met pradži . Kai išmin iai at jo Jeruzal , jau antri metai šviet Jupiteris, nes tuomet egzistavo paprotys tik prasid jusius metus skai iuoti kaip pilnus. Ir karaliui pakako

to, k išmin iai pasak apie žvaigžd s užtek jimo met , kad duot sakym išžudyti berniukus tik iki dvej met amžiaus.

Kitas klausimas: kas paskatino šiuos vyrus iš Ryt (ia turi b ti var-tojama *Rytai*, nes graikiškas žodis *anatole* pavartotas daugiskaita) atvykti

Jeruzal ir ten klausin ti apie gimus Žyd karali ? Atsakymas tik vienas: tai buvo Dievo malon , kuri susiejo tai su astronominiu vykiu. Kad toks ryšys yra manomas, galima tvirtinti remiantis pakankamais antiki-niais astronomin s literat ros tyrin jimais. Nuo to jokiu b du nesumen-k s Dievo malon s reikšm .

Kraštas tarp Tigro ir Eufrato senov je buvo tipiška žvaigždži steb ji-mo šalis. Terminu *magoi* (*magai* arba *išmin iai*), kuriuo graikiškajame Evangelijos tekste vadinami at j išmin iai, buvo vadinami žvaigždži steb tojai. Jie tarnaudavo religijai ir valstybei. O k antikin astrologija sako apie Jupiterio ir Saturno susitikim Žuv žvaigždyne? Senov je Ju-piteris buvo laikomas pasaulio valdovo žvaigžde. Jupiteris - karaliaus žvaigžd . Tai patvirtina 7 m. pr. Kr. imperatoriaus Augusto garbei Nilo saloje Fil je pastatytas obeliskas, kuriame imperatorius, kaip pasaulio valdovas, vadinamas Jupiterio vardu.

Graikiškajame Mato evangelijos tekste kalbama apie žvaigžd apskri-tai, o senasis sir vertimas leidžia manyti, kad šiuo vardu vadinama Jupiterio planeta. Senajame sir variante vartojamas žodis *kaukeba*, ati-tinkantis babilonišk j (akadu) *kakkabu*. V lyvosios Babilonijos laikais šiuo vardu buvo vadinama žvaigžd , kuriai buvo paskirta *amurru* šalis, t. y. Sirija. Helenistin astrologija Saturn vadina Žyd žvaigžde. Tokia samprata išreikšta ir vienoje Senojo Testamento vietoje. Pranašas Amosas smerkia pagoniškojo kulto tak izraelit pamaldoms.

Neapken iu, bjauriuosi j s švent mis, nerandu jokio malonumo j s iškilm se. <...> Ar dav te man kruvinas aukas ir gr d at-našas per anuos keturiasdešimt met dykumoje, Izraelio namai? Išsinešite savo karali Sakut ir Keivan , savo dievo žvaigžd -stabus, kuriuos sau pasidar te (Am 5, 21. 26). [Keivan - babiloniškas Saturno pavadinimas.]

Dabar pabandykime kiekvien reiškin panagrini atskirai. Išmin iai, pasteb j reikšming Jupiterio patek jim prieš auštant ir išgyven nuo-stab regin , kai Žuv žvaigždyne skais iai spindinti *Karaliaus žvaigžd* priart jo prie Žyd žvaigžd s, nustebo: Žyd šalyje gimsta didis karalius! O kai liepos pabaigoje abi planetos pirm kart sustojo ir po keli savai-i tas reginys v l pasikartojo, išmin iai ryžosi keliauti *amurru* šal . Kod l? Žinoma, Dievo malon past m jo juos, tuos žynius ir mokslinin-kus senojo šventyklos miesto prie Eufrato. Ta iau gal tume prid ti dar vien nat rali priežast . Juo reikšmingesn s b davo astrologin s išva-dos, išmin i daromos remiantis tam tikromis aplinkyb mis, juo kruopš-iau jie ieškodavo atitinkam palyginim savo archyvuose ir skirdavo

jiems daugiau d mesio. Perži r j senas skai iavimo lenteles ir jose rad ilgo laikotarpio duomenis, jie, matyt, nustat šio reiškinio vienkartiškum m : 7 m. pr. Kr. pažym ti ženklų, kurio n ra buv datigel šimtme i .

Kelio ilgis Jeruzal per Palmyr ir Damask yra apytikriai 1200 km. Išmin iai jon gal jo atvykti lapkri io pradžioje. Ir tada Jeruzal je jie paklaus : „Kur yra gimusis Žyd karalius? Mes mat me užtekant jo žvaigžd ir at jome jo pagarbinti“. Tai išgird s karalius Erodas sunerimo, o su juo ir visa Jeruzal . Jis susikviet visus tautos aukštuosius kunigus bei Rašto aiškintojus ir teiravosi, kur tur j s gimti Mesijas. Tie jam atsak : „Jud jos Betliejuje, nes pranašas yra paraš s: Ir tu, Judo žem s Betliejau, anaipol nesi menkiausias tarp žymi j Judo miest , nes iš tav s išeis vadas, kuris gany s mano taut - Izrael “. Tuomet Erodas, slap ia pasikviet s išmin ius, smulkiai juos išklau sin jo apie žvaigžd s pasirodymo met ir, si sdamas Betliej , tar : „Keliaukite ir visk sužinokite apie k dik . Rad praneškite man, kad ir aš nuvyk s j pagarbin iau“ (Mt 2,2-8).

Išmin iai mat : ia juos ved ne keista fantazija, j samprotavimai kiekviename žingsnyje pasitvirtina. sitikinkime tuo ir mes. V l pažvelkime graikišk j Evangelijos tekst , kur reikia labai tiksliai pažodžiui išversti. Matas rašo:

Išklaus karaliaus, išmin iai leidosi kelion n. Ir štai žvaigžd , kuri jie buvo mat užtekant, trauk pirma, kol sustojo ties ta vieta, kur buvo k dikis (Mt 2, 9).

Planet sustojimu tuometiniame pasaulyje, kaip ir šiandien astronomijoje, buvo vadinamas *judan i planet sustojimas kit nejudan i žvaigždži fone*. Šis terminas buvo taikomas tam reginiui, nes dar nebuvo žinoma, jog tuo metu, kai atrodo, kad planetos stovi, jos ir Žem art ja viena prie kitos arba tolsta.

Dar kart perži r kime 7 m. pr. Kr. astronominius reiškinius, pateiktus dantiraštyje (Brit muziejus - sp. n 142). Paskutin je pirmosios pus s eilut je skaitome, kad Jupiteris ir Saturnas kitas dvi naktis, mar esvano 20 ir 21 (lapkri io 12/13 ir 13/14 d.), nejud jo. Abi planetos suart jo taip, kad nuotolis tarp j buvo mažesnis negu 1°, t. y. maždaug du m nullo pilnaties skersmenys. Remiantis dabartiniais vietos s lyg skai iavimais, galima nustatyti šiuos smulkesnius faktus:

- 1) 7 m. pr. Kr. lapkri io 12 d. Jeruzal je Saul leidosi 17 val. 19 min.;
- 2) lapkri io 12 d. vakaro prieblandoje buvo matomas nepaprastai ryškus Jupiteris;
- 3) Saulei nusileidus, planet pora stov jo piet -pietvakari dangaus pus je.

8 km kelias iš Jeruzal s Betliej eina beveik piet kryptimi, v liau šiek tiek pasuka vakarus. Tai senasis karavan kelias Hebron . Vadinasi, jei išmin iai iš Jeruzal s iškeliavo pavakare pro Jafos vartus, tuomet

Karaliaus žvaigžd Jupiteris su Saturnu kabojo pietin je dangaus pus je lyg švie iantis žibintas, rodydamas keli , tad jie keliavo link *žvaigžd s* arba, kaip sako evangelistas, *žvaigžd* trauk pirm j .

Toliau Matas pasakoja: *Išvyd žvaigžd , jie be galo džiaug si*, t. y. j sp jimas virto džiugiu sitikinimu, kad vyksta teisinga kryptimi. Tas sitikinimas vis stipr jo. Netoli Betliejaus, prie Rachel s kapo, kelias pasuko rytus ir keliaujantiems atrod , jog planeta stovi dešin je pu s je, - geografiškai tariant - virš kalvos, kur stov jo senasis Betliejus. Matas rašo:

Žvaigžd trauk pirma, kol sustojo ties ta vieta, kur buvo k dikis.

sp dis dar labiau sustipr jo, nes tuo metu *Karaliaus žvaigžd* priart jo prie *Žyd žvaigžd s* - taip nurodo dantiraštis apie 7 m. pr. Kr. lapkri io 12 d.

Belieka apm styti, ar gal jo Dievas savo pašaukimo malon susieti su tokiu astronomijos reiškiniu aiškinimu? Senieji Bažny ios mokytojai d l to nesipiktindavo, nors griež iausiai kovodavo su astrologiniais prieta rais. Ir šiandienis žmogus gali b ti ramus: išmin i žvaigžd buvo dan guje matoma realyb , negana to, - ji buvo ir Dievo Ženklas. Ryt išmin iai steb josi ne tik dangaus reginiu: jie ir suprato š Dievo Ženk l. Jie puol ant keli ir pagarbino Žyd Karali .

(Iš: Gerhard Kroli. *Auf den Spurren Jesu*. Leipzig. 1966 [pareng Eugenija Aladavi i t -Mažeikien]).

POEZIJOS HORIZONTALAI

Bernardas Brazdžionis

KAL D DOVANOS

Tau Kal doms dovan , žmona brangioji,
Ieškau aš parvežt Paryžiuje visam,
Ko nesp ji, ko nelauki, nesvajoji,
Kas tau šviest šios tremties kely tamsiam.
Tau ia t kstan iai žied papuošti pirštams,
Bet jie vieno m s žiedo neverti;
Tau brangi ia briliant , kad užmirštum,
Kaip anie žiedai lelij dar balti
Žydi tartum sutuoktuvi pirm dien ...
O aš j kaip vakar menu...
Tau ia šilkas, kailiai lapi ir hien ,
Ir panter - pilnos gatv s, aveniu...
O tu man graži be kaili ir be šilko -
Ne puošni mad l l ir ne žv ris,
Tavo sieloj visas mano džiaugsmas tilpo:
Mylima, sesuo, žmona ir moteris.

Tau servizai - ia ploniausio porceliano -
 O jis d žta apgaulingas ir trapus.
 Tau languos kristalo taur s, bet jos mena
 Tik iliuzijas, šukes, tiktai kapus...
     Gal tau didel ir skais i ak žiedui
     Su penkiolika brangi j akmen ,
     Tartum met tiek su sningan iom Kal dom,
     Ir dien - didžiausi Dievo dovan ?..
 Tau Kal doms dovan salonai si lo,
 Tartum pasak princesei, batukus,
 Išrašytus aukso ir sidabro si lais...
 Bet kaip eisi tu su jais tremties takus?
     Kaip šilkuos reg si t višk iš tolo,
     Kur rubinai - kraujas, mirtys ir kan ia?..

            Tau muziejuj iš viduramži mišiolio
             Mintimis pavogsiu nuo minios slap ia
             Vien Kristaus Užgimimo žvaigžd šviesi ,
 Vien spindul Šventos Šeimos nam ,
 Vien vilt eit per vis žem dviese
 Atspindžiuos dangaus padang i tolim .

Teres [Teres Vaitiek nait]

TYLI NAKTIS

Tyli naktie, stebukl nereg t
 Išvydo žem po tavais skliautais.
 Tai, kas prieš amžius buvo pažad ta -
 vyko. Gieda garb Dievui angelai!
     Tvarte ant šieno mažas K dik lis ilsis -
     Tik tok r m skiria Jam žmogus.
     Bet, nors ir šaltos m s širdys,
     Išties s meiliai rank Jis laimina visus.
 Kas gali, K diki, pamiršti Tavo meil ,
 Kuri nuves Tave nuo šio tvartelio lig Golgotos akmen ?
 Aš negaliu. Ir nugal ta J zaus meil s
 Žadu myl ti amžinai ir eiti Jo keliu.

RELIGIN S FILOSOFIJOS ŽYMYB S

[Ada Urbonait]

ŽAKAS MARITENAS

(1882—1973)

Šiemet sukanka 5-eri metai nuo Žako Mariteno [*Jacques Maritain*] mirties. Supažindinsime „R pintoj lio“ skaitytojus su šiuo bene žymiausiu katalik filosofu, pateikdami jo biografij toki , kokia ji yra knygoje „Protu ir tik jimu“. (Tai Žako Mariteno rašt rinktin , kuri pareng užsienio lietuviai - Juozas Girnius, Antanas Maceina, Stasys Yla ir kiti - ir Putname 1975 m. išleido JAV religin s literat ros leidykla *Krikš ionis gyvenime.*)

Ž. Mariteno minties veikiamos brendo ir klost si daugyb s šio šimtmeio žmoni - dvasinink ir pasaulie i - veiklos linijos. Iš jo rašt s m si sau kv pimo ir tokie žym s lietuviai, kaip prel. Mykolas Krupavi ius, prof. Stasys Šalkauskis ir kiti iškil s asmenys.

„Jie neatsako mano klausimus“

Žakas Maritenas (*Jacques Maritain*) gim 1882 m. Paryžiuje. Broli ne-tur jo, tik vien seser . Jo t vas buvo katalikas, o motina protestant . T vas, flegmatiškas advokatas, mažai tesir pino religiniais dalykais. Abu vaikai - Žakas ir Žana - buvo pakrikštyti protestantais. Po keleri met t vai išsi-skyr . M gstantis ramyb teisininkas išsik l savo gimtin Burgundijoje, palikdamas vaikus žmonai. Jo vaidmuo s naus aukl jime buvo menkas.

Motina buvo nulipdyta iš visai kitokio molio. Ne veltui ji buvo garsiojo pranc z oratoriaus, valstybininko ir patrioto Žiulio Favro dukt . Iš jo buvo paveld jusi nenumalšinam laisv s dvasi , karšt tik jim žmonijos pažanga ir dr s savo nuomon s gynim . Nors gim katalike, bet v liau per jo pas liberaliusius protestantus. Pakrikštydino savo vaikus tik to-d l, kad buvo toks paprotys. Žakas ir Žana augo beveik be jokio religinio aukl jimo. Motina ypa neapkent katalik tik jimo, kaip tariamo pažan-gos stabdžio ir žmogaus laisv s varžytojo.

Tokie buvo t vai. Niekas neb t tik j s, kad iš tokios šeimos išaugs didis katalik filosofas. Bet priežodis ne veltui sako: *Žmogus šaudo, o Dievas kulkas gauda.*

Žakas iš pat mažens pasižym jo žini troškimu ir proto veiklumu. Gimnazijoje mokytojai jam priekaištaudavo d l aistros diskusijoms bet kuriuo klausimu. Mokykloje pateikti faktai jam visada sukeldavo nor žinoti, kod l taip yra. Bet jo klausimus paprastai atsakydavo arba šyps-niu, arba išp t akis, arba bardami, kad dr sta klausti. Savo atsiminimuo-se Mariteno žmona rašo, kad 16-metis jaunuolis, nerasdamas klausimus atsakymo, kartais imdavo t ž s rai ioties namie ant grind .

Pasaulio prasm , gyvenimo tikslas, blogio problema - tai klausimai, kurie nedav ramyb s žmonijai nuo pat jos lopšio. daugum j atsakyt

ir atsakymai jau pradžios mokykloje mums kalti galv. Tod l sunku sivaizduoti, kaip gaivališka tokie klausimai gali kilti ir kyla jauniems protams, br stantiems be religinio aukl jimo. Žakas nekantriai lauk tos dienos, kada peržengs Sorbonos universiteto slenkst. Gimnazija juk buvo tik parengiamoji mokykla, tod l negalima iš jos laukti, kad patenkint tiesos ir tvarkos ieškant prot. Bet ten, pasaulinio garso universitete, dalykai atrodys visai kitaip.

Kartus nusivylimas universitete

Sorbona smarkiai nuvyl Žako viltis. Nepamirškime, kad pra jusio amžiaus pabaiga buvo pozityvizmo aukso amžius, o Pranc zija - jo k r jo Ogiusto Konto (*Auguste Comte*) t vyn. Tarp kit Konto savybi buvo ta, kad jis pasišov b ti naujos religijos pranašu ir t vu: užuot garbin s Dievyb, pasi lo garbinti *Didži j B tyb*, kuri yra ne kas kita kaip žmonija. Suplanuoja nauj kalendori, kuriame švent j vardus pakei ia didžiaisiais mokslo ir meno genijais - Leonardu da Vin iu, Kepleriu, Niutonu ir panašiais. Pasak jo, vien dien Paryžiaus Notr Damo katedra bus virtusi *didži ja Vakar pasaulio šventykla*, kurioje dabartinis Dievo altorius bus kaip pap d statulai, vaizduojan iai žmo- nij. O iš tos katedros sakyklos jis pats, Ogiustas Kontas, vyriausiasis žmonijos kunigas, skelbs savo filosofij *kaip vienintel tigr ir išsami religij*. Vienas jo mokini kreip si katalikus šiais žodžiais: *Nebetoli diena, kai j s šventyklos pasidarys tuš ios. Tada mes žengsime jas, nešdami aukštai iškelt triumfuojan ios žmonijos v liav*. Naujojoje re- ligijoje kunig pareigas perimsi mokslininkai. Tai logiška, nes Konto tvirtinimu *teologijai b tina užgesti prieš fizikos mokslo švies*.

Mus juokas gali imti klausantis tokio „mokslo“. Ta iau turime nepa- miršti, kad tai buvo ne paskiro žmogaus samprotavimas, o to meto dva- sios raiška. Kam teko lankyti Paryžiuje, tas žino, kad garsiojo Sorbonos universiteto aikšt je stovi tik viena statula ir ta statula yra Ogiusto Konto. Šio amžiaus pradžioje jo filosofijos buvo gerte prisig r s Pranc zijos mokslo centras - Sorbonos universitetas. Tos filosofijos vardas - pozityvizmas, parinktas paties Konto. Pozityvu, arba teigiama tai, kas ap iuopiama, k galima matuoti ir analizuoti instrumentais, suformuluoti gamtos d sniais. Visa kita yra negatyvu, neigiama.

Taigi pozityvizmo filosofijai b dinga, kad pripaž stami tik poj iais arba instrumentais ap iuopiami daiktai, faktai. Iš kur jie kyla, kod l tokie yra, pozityvizmas nežino ir nesir pina žinoti: tikslas, paskirtis - jo nuo- mone - yra juokingos žmoni išgalvotos metafizin s atotraukos. Nauji to meto technikos ir chemijos atradimai dar labiau išst m metafizik nepraktišk, atgyvenusi dalyk s šlavyn. *Pažanga!* - tai visur girdimas š kis. 1862 m. pranc z kalb buvo išverstas garsusis arlzo Darvino veikalas „R ši kilm“. Prie žodžio *pažanga* prisid jo kitas giminiškas

žodis - *evoliucija*. tuos 2 dalykus imta ži r ti kaip raktus, kurie netrukus tur jo žmogui atverti duris ne tik biologinio gyvenimo, bet ir dvasios, netgi pa ios Visatos paslaptis.

Sorbonos universitetas, kaip sakyta, pozityvizmo buvo gerte prisig r s. Savaime aišku, n vienas iš Žako „klausim“ nebuvo ten nagrin jamas. Kad ir kaip profesori nuomon s skyr si kitose srityse, vienu dalyku visi vieningai sutar : tikr ja to žodžio prasme mokslas t ra galimas tik tyrin jant ap iuopiamus daiktus ir stengtis k nors sužinoti už j rib reiškgaišinti laik niekams. Kart jauna student , busimoji Žako Mariteno žmona, rado pakankamai dr sos pasakyti vienam iš savo profesori , jog visi tie laboratorij duomenys - puikus dalykas, ta iau ji nor t pažinti gamt kitokiu b du: jos priežast , esm , paskirt . *Bet juk tai mistika!* - sušuko pasipiktin s profesorius. Jau pats žodis *tiesa* tiems profesoriams labai nepatiko ir niekada nebuvo tariamas nešyptel jus.

Toji student buvo Raisa Umanosova. Ji gim Rusijos žyd šeimoje ir dar vaikas atvyko Paryži drauge su t vais ir seserimi Vera. Ši labai protinga mergait taip pat buvo stojusi Sorbon , ieškodama atsakymo kankinamus klausimus. B dama panašios m stysenos susidraugavo su Žaku Maritenu. Nors susižiedavo, abiej proto s myšis did jo, stumdamas nevirt . Jie nebuvo iš t , kurie gali - kaip j profesoriai ir daugelis draug student - išspr sti klausimus patraukydami pe iais ir po to ramiausiai skon tis gyvenimu. Kart jiedu net planavo nusižudyti: jei jie t ra mašinos, nežinan ios, iš kur atsirado ir kur eina, gyvenimas atrod absurdiškai beprasmiš.

Du vyrai, pavarde „B“

Tie slegiantys nusiminimo ir abejoni debesys buvo staiga nuginti šalim. Vienas iš j draug , rašytojas Šarlis Pegi, matydamas sužad tinius taip nusiminusius, patar nueiti pasiklaudyti filosofo Anri Bergsono paskait . Jie nu jo ir gr žo pilni entuziazmo. Bergsono teikiama pozityvizmo kritika, teigimas, kad protas negal s suprasti tikrov s vienumo ir dinamiškumo, tarsi sunk akmen nuritino jiems nuo širdies.

Ta iau gaivinanti Bergsono intuicijos teorijos taka buvo tik laikina. Ji atstat Žakui ir Raišai metafizikos vert , garantavo, jog žmogaus protas gali pasiekti ties , bet pa ios tiesos, taip karštai abiej ieškomos, nedav . Tod l ir pirmasis Ž. Mariteno veikalas „Bergsono filosofija“ yra griežta mokytojo minties kritika. Ties jis pasiek tarpininkaujamas kito žmogaus - rašytojo Leono Blua.

Kart , netrukus po vestuvi , Maritenui su žmona atsitiktinai pakliuvo rankas knyga. Autoriaus nuoširdumas, gyvas tik jimas ir uolus teisyb s ieškojimas padar jiems didel sp d . Savotiškas žmogus buvo tasai Blua: be kompromis ir be baim s jis atakavo politines, kines ir dorines pasaulio negeroves. Lygiai dr siai pliek tai, kas buvo l kšta ir atgyven Bažny ioje. Net aukš iausieji hierarchijos šulai neišveng jo plunksnos, jei

Blua aptiko, kad jie verti papeikimo. Ta iau iš kiekvieno jo rašt puslapiu dvelk mylinti širdis.

Jaunavedžiai v liau perskait kelet dienoraš i , kuriuose Blua apraš savo skurd : buvo prisiglaud s vargingoje pal p je, gyveno iš dalies šelpiamas. Jausdami pagarb ir užuojaut tam *Dievo piligrimui*, kaip Blua save vadino, jie pasiunt jam truput pinig su nedr siu laišku. Jiems atrod skaudi neteisyb , kad toks plunksnos genijus turi taip skurdžiai gyventi. Blua nuoširdžiai pad kojo (t pat ryt jis tur jo skolintis pinig iš kirp jo, kad gal t su šeima papietauti) ir pakviet Maritenus apsilankyti.

Taip gim draugyst , atvedusi juos Katalik Bažny i . Ta iau tai ne vyko staiga. Tapti katalikais juk reišk gr žti viduramži „tamsumas“, - juk Bažny ia esanti nusista iusi prieš žmonijos „pažang “. Be to, toks žingsnis b t nutrauk s daug brangi pažin i ir, kas blogiausia, atvert s praraj tarp j ir t v . Blua nieko nedar Maritenams atversti, tikinti. Jis papras iusiai iš k jiems šventumo grož : garsiai skaitydavo iš didži j mistik veikal , iš švent j gyvenimo ir darb . Klausydamiesi jie užsikr sdavo Blua entuziazmu. Ta iau pirmiausia juos trauk ir žav jo paties Blua gyvenimas.

Didžiausia kli tis buvo prašytis krikšto: jaunavedžiai buvo klaidingai sitikin , kad tap katalikais tur si amžinai atsisveikinti su bet kokia proto k ryba. Bet nors širdis sruvo krauju, jie apsisprend atsisakyti filosofijos d l tiesos. 1906 m. trejetas - Žakas ir Raisa Maritenai ir žmonos sesuo Vera - buvo pakrikštyti. Blua stov jo šalia kaip krikštat vis.

„Vargas man, jei neskelbsiu Akvinie io“

Dar tais paiais metais Maritenas išvyko Vokietij tobulinti prad t filosofijos studij . Vis trij naujakrikšt širdys buvo kupinos džiaugsmo. Ta iau netr ko ir išbandym . Kol kas niekam apie savo per jim Katalik Bažny i jie nesak : lauk tinkamos progos pranešti apie tai t vams kuo švelniau, j ne žeisdami. Bet paslaptis nelauktai iš jo aikšt n. Maritenui teko skubiai s sti traukin ir vykti Paryži aiškintis. Jo žmonos t vams abiej dukter krikštas reišk ne tik jimo akt , o žyd tautos išdavim . Žako motinai žinia apie tai, kad s nus tapo kataliku, irgi buvo netik tas sm gis - tai ji ži r jo kaip fanatik kunig suvedžiojim , kur buvo pasiryžusi ž tb t atitaisyti. Ne viena draugyst nutr ko. Ta iau t nuostol greitai atlygino naujos pažintys su katalikais. Didžiai m s trejeto paguodai Mariteno žmonos t vai irgi tapo katalikais: t vas - mirties patale, o motina - kelet met ramiai apsvars iusi. Ir Žako sesuo Žana per jo katalik tik jim .

Gr ž s po studij t vyn , Maritenas sud jo dar vien auk tiesai. sigytas diplomas dav teis d styti bet kuriame Pranc zijos universitete, o gabus protas garantavo puiki karjer . Ta iau jaunasis profesorius mat , jog negal s laisvai d styti to, k tik jo. Kiek pasvyrav s pasiryžo atsisakyti profesoriaus katedros ir pragyvenimui stojo dirbti knygy leidyk-

l. Gal šiandien ir neb tume nieko žinoj apie Mariten , jeigu jo gyvenimo kelyje neb t pasirod s dar vienas reikšmingas žmogus.

Konvertitai paprastai b na kupini užsidegimo. Skaitydamos švent j gyvenimuose apie dvasios vado vaidmen , Maritenas pats panoro tur ti dvasios vad . Jam buvo rekomenduotas dominikonas t. Umberto Klarisakas. Pirmas jo patarimas Žakui - skaityti šv. Tom Akviniet . mus skaityti, Maritenui nušvito akys: filosofija suderinama su katalikybe! Negana to - ji sujung visus dalykus tobul darn , kiekvienam nurodydama jo viet gamtin je ir antgamtin je Žodžio šviesoje - Žodžio, kuriuo visa sukurta. Pirmaisiais metais po krikšto Mariteno idealas buvo ramus, nuošalus gyvenimas. Dabar jo š kis pradeda skamb ti visai kitaip: *Vargas man, jei neskelbsiu šventojo Tomo Akvinie io!* Suprato, kad jo gyvenimo uždavinys buvo nešti šv. Tomo moksl už vienuolyn ir seminarij sien modern j pasaul .

1910 m. Žakas Maritenas paraš pirm j filosofin straipsn , pavadint „Modernusis mokslas ir protas“. j d jo vis savo proto aistr . Rad s ties , jis dabar tiesiog š lo, matydamos, kaip daugelis filosof grablojoja tamsoje, kai atsakymai ia pat, po nosimi. Jei jie ne stengia tos tiesos pamatyti, jis pasireng s j varyti pro kakt . Žurnalas *Correspondent*, kuriam pasiunt straipsn , j be dideli ceremonij atmet . Priežastis - toks rašinys gal s suerzinti skaitytojus, kurie m gsta raminamas temas ir taik ton .

Straipsnis buvo išspausdintas kitame žurnale ir sužadino didel d mes . Raš toliau panašius. Netrukus Maritenas buvo pakviestas d styti filosofijos Versalio kolegijoje, paskui Paryžiaus Katalik institute. Neretai praleisdavo iš-tisas naktis rengdamas paskaitas studentams. *Tas naujoko uolumas praeis*, - šypsojosi kolegijos direktorius. Uolumas nepra jo, bet pasidar dar kietesnis. Dingo tik aitrus, sarkastiškas stilius, palengva nuskaidr j s, m s ieškoti ir pripažinti, kur priešininkas teisus. Šventasis Sostas, vertindamas jaunojo d stytojo ir rašytojo nuopelnus, 1917 m. suteik jam garb s daktaro laipsn .

Dokumente sakoma:

Apaštal Sostas niekada nesiliov r pestingai ži r ti, kad b t puosel jami žmogiškieji ir dieviškieji mokslai. Tai laik viena pirm j savo pareig . Tod l visada gyr ir gerb žymius žmones, kurie darbuojasi j gynimui ir pl timui. Tarp toki neabejotinai yra ir Žakas Maritenas. Giliai religingas, pasižymintis pamaldumu, pavyzdingos doros, girtinos pagarbos ir meil s Bažny iai, jau ne vie-nerius metus su tikru pasisekimu d sto filosofij , sekdamas šv. Tomo Akvinie io dvasia ir metodu. Remdamasis Angeliškojo daktaro principais, tiek gyvu žodžiu, tiek savo raštais dr siai griaua modernist klaidas, priešingiausias ir pragaištingiausias tik jimui. Tod l šios Seminarij ir Universitet Kongregacijos kardinolai su dideliu malonumu sutiko patenkinti Paryžiaus Katalik institut globojan i vyskup prašym ir nutar apdovanoti garb s daktaro laipsniu š katalik doktrinai taip daug nusipelnus vyr ...

Šuolis žmonij smaugian ias problemas

Taip prasid jo dviguba Mariteno gyvenimo profesija: rašytojo ir lektoriaus. Ilgok laik jis nagrin jo tik abstrak ius dalykus: logik , kritik , metafizik . Gal prie j ir b t lik s, jei *ne Action Française* kriz , perjungusi jo minties traukin kitus b gius. *Pranc z akcija* buvo politinis s j dis, kuriam priklaus nemaža katalik , net dvasinink , suklaidint s j džio vado Mor . 1926 m. s j dis buvo Pijaus XI pasmerkta. Faktas, kad Bažnyia - o jis buvo gyvas jos narys - gal jo kištis ir prirėikus sikišo politinius dalykus, past m jo Mariten susidom ti politine visuomenine sritimi.

Kitais metais pasirod pirmasis šios srities veikalas *Primaauté du Spirituel*. Dabar Maritenas vis labiau krypo praktin filosofij : dorinius, visuomeninius, politinius klausimus. Žmon s pasidar jo m stymo centras, krikš ioniškas humanizmas - jo pagrindin id ja. O antrasis šio amžiaus ketvirtis dav daug medžiagos m styti. Maritenas buvo didžiul s kio kriz s liudytojas. Mat , kaip Italijoje kilo fašizmas, Vokietijoje - nazizmas, o Rusijoje sitvirtino komunizmas. Buvo priverstas steb ti naujo pasaulinio karo išsiveržim ir baisumus. Pamat *Jungtini Taut (JT)* steigim , taip pat pasaulio suskilim laisvas ir geležin s uždangos atitvertas šalis.

Darbas naujame bare suk l nemažai prieš . Pasmerktosios *Pranc z akcijos* nariai kaltino j kone kiekviena erezija, kokia tik buvo pasirodžiusi Bažnyioje nuo pat apaštala laik . Kai kas dar žygi , kad jo raštai b t Šventojo Sosto pasmerkti, o jis pats pašalintas iš Katalik instituto. Nuo to meto Maritenui tiek Bažnyioje, tiek už jos rib nestigo nei t žusi kritik , nei gerbian i draug .

Jo darbas nesiribojo *Pranc zija* - buvo kvie iamas skaityti paskait daugel kit šali : Anglij , Belgij , Ispanij , Vokietij , Lotyn Amerikos respublikas. 1933 m. pirm kart lank si JAV ir ia, kaip pats pasakoja, skait pirm paskait angliškai, nemok damas dar n vieno tos kalbos žodžio. Pasisekimas buvo toks, kad kone kasmet buvo kvie iamas atvykti. Laim , kad vieno tokio lankymosi metu Antrasis pasaulinis karas Mariten užklupo kaip tik Amerikoje. Kitaip gal veikia b t išl k s d mais pro koncentracijos stovyklos krematoriumo kamin : vokie iams už mus Paryži , vienas pirm j gestapo žingsni buvo prisistatyti Mariten but - padaryti kratos ir j suimti. Mat jis savo raštais buvo pataik s naciams sopam viet .

Karo metu Maritenas d st Kolumbijos bei Prinštono universitetuose JAV ir Toronto Popiežiškame viduramži studij institute Kanadoje. Kartu vadovavo Niujorko *Laisvajai aukšt j studij mokykla*, apie kuri buvo susispiet pranc z ir belg profesoriai, pab g nuo Hitlerio persekiojim . *Pranc zijai* išsivadavus, buvo paskirtas jos ambasadoriumi prie Šventojo Sosto. 1947 m. vyko kaip pranc z delegacijos pirmininkas Meksikoje sušaukt *UNESCO* konferencij .

Po trej ambadoriaus darbo met Romoje gr žo JAV, kurios jam pasidar tarsi antroji gimtoji šalis. Prisipaž sta, kad t šal *seniai pamilo ir laiko garbe dalyvauti jos kult riniame gyvenime.*

Notr Damo universitete Indianos valstijoje yra steigtas *Žako Mariteno centras*, kur surinkti visi garsiojo filosofo veikalai. Sudaryta tarptautin komisija iš geriausi Mariteno žinov jo minties turtui tvarkyti ir skleisti.

Kritikos kryžius

Taigi Maritenui nestigo kritikos, kartais labai skaudžios, nes neteisingos ir nepagr stos, ypa kai j skeisdavo broliai, priklausantys tai paiai Bažnyiai, kuri visu protu ir visa siela pamils steng si kuo labiau remti. Prie tos kritikos pravartu ia stabtel ti, nes ji neblogai atskleidžia Mariteno dvasios platum ir pastovum (kartu kai kuri kritik žvilgsnio siaurum ir nepastovum).

Prieš Vatikano II Susirinkim Ž. Maritenas dažnai buvo puolamas kaip per daug dr si ir pažangi paži r liberalas. ia geras pavyzdys - Romoje leidžiamas žymus žurnalas *Civiltà Cattolica* („Katalikiškoji kult ra“). Rodos, toks žurnalas - kaip pats vardas sako - tur t negail ti gero žodžio Maritenui, nes krikš ioniškajai kult rai jis yra tikrai daug nusipeln s. Lietuvi spaudoje tai yra nurod s prel. Mykolas Krupavi ius „T vyn s sarge“ (1959, Nr. 1/16). Iš k l s didžius katalikiškosios kult ros laim jimus m s amžiuje ir sumin j s svarbiausius tos kult ros atgimimo darbuotojus, autorius sako:

Palygindami min t žmoni veiksmus ir nuopelnus katalikiškosios kult ros atgimdymo ir iš k limo darbe, neabejotinai gal sime sakyti, kad Mariteno nuopelnas kalbamajame darbe yra didžiausias (p. 85).

Bet min tas Romos žurnalas por met prieš Vatikano II Susirinkim stojo tos kult ros ginti. Nuo ko? Nuo Mariteno, kuris neva es s jos priešas ir ardytojas. Svarbiausias Mariteno veikalas apie krikš ionišk j kult r „Tikrasis humanizmas“. Pagrindin veikalo mintis ta, kad visas kult ros gyvenimas, d l vairi priežas i atsiskyr s nuo Dievo, turi b ti v l iš pagrind perimtas Evangelijos gaivos, kartu išvalius prisiplakusias šiukšles ir darniai jungus istorijos pasiekt pažang . O *Civiltà Cattolica*, vietomis tiesiog iškreipdamas tekstus, kaltina Mariten , kad jis atskiri s kult r nuo religijos, tvirtin s religij neturint jokios takos istorijai...

Po Vatikano II Susirinkimo (ir jam tebevykstant) prieš Mariten pasipyl priešingi kaltinimai: es s per daug konservatyvus ir atsilikusi paži r . ia geras pavyzdys yra jo knyga „Garonos kaimietis“. Joje jis dr siai pasako, k galvoja apie dabartin met . Veikalui pasirodžius, imta kalb ti ir rašyti, kad Maritenas es s pasimet s vadas, išsižad j s savo gint j ideal , palik s draugus. Kiti prilygino j pusiau tesubrendusiam revoliucionieriui, tiesianiam gaires revoliucijai, bet išsig stan iam, kai ji ateina...

Išsamiau susipažinusiems su Mariteno raštais kalba, jog jis pasikeit s, Primena anekdot apie daikt keitim si.

Štai, sako senukas, adatos. Mano jaunyst je jos darytos su gerokai didesn mis skylut mis, o dabar su tokiomis mažomis, kad tiesiog nebematai verti si lo... Taip pat anks iau žmon s daug garsiau kalb - davo, o dabar taip tyliai, kad nebegird ti, k kalba, nebent šaukt arba pats arti prikištum aus. Arba va laiptai. Dabar daromi su tokiomis retomis ir aukštomis pakopomis, kad jau vien aukšt lipant atima kvap, o anks iau b davo tokios žemos ir taip tankiai sud tos, kad gal davai b gte užb gti net kelint aukšt nieko nejausdamas. Su knygomis ir laikrašiais dabar taip pat kažin kas pasidar: turi atitraukti kok metr nuo sav s, kad gal tum perskaityti...

Taigi aišku, kas iš tikr j pasikeit: ne daiktai, o seno žmogaus poj iai. Lygiai tas pats pasakytina ir apie „Garonos kaimiet“. Pasikeit ne Maritenas, o kritik poži ris. Iš tikr j veikale Maritenas daugiausia kartoja savo anksiau skelbtus dalykus, n vieno j neatsisakydamas, o kai kur labiau išryškindamas. Taip pat dr siai kerta tiems, kurie pasin r praeityje. Bet nesibodi uždrožti ir pasimetusiems tarp dabarties naujovi. Pirmuosius veikale taikliai vadina *praeities atrajotojais*. Bet ir antruosius šmaikš iai vardija *Panurgo avinai*s. Panurgas, kaip žinome, yra vienas pranc z rašytojo Rable veik j. Pantagriuelio 8-ame skyriuje pasakojama, kaip tas Panurgas iškre ia pokšt laivo avi pirkliui. Nusipirk s iš jo avin meta j r. O avys, kaip jau Aristotelio pasteb ta, yra tokie gyvuliai, kad, kur viena, ten lekia ir kitos iš paskos. Tod l paskui mest avin bliudamos sušoko j r ir visos kitos. Panaši b sena, sako Maritenas, dabar ištikusi ir daugel paviršutiniškai galvojan i (arba visai nebegalvojan i) Bažny ios kaimen s nari: vienam k pasi lius arba mus daryti, ir kiti pamet galvas, b riais lekia iš paskos.

Taigi Maritenas kent jo nuo abiej: ir nuo *atrajotoj*, ir nuo *avin*, kur jo sakoma tiesa myn ant kojos ir vieniems, ir kitiems. Bet tokia jau rašytojo dalia, jo paties išreikšta žodžiais:

Nelengva b ti kataliku. Nelengva b ti rašytoju. O b ti kataliku rašytoju dvigubai sunkiau.

Keletas asmenini bruož

Ar snigt, ar lyt, Mariten kas ryt gal jai pamatyti su maldaknyge rankoje skubant bažny i dalyvauti šv. Mišiose. To gražaus papro io laik si nuo pat savo atsivertimo dien. Keistoka, kad tok did m stytoj mažai težav jo gamta. Maritenas niekada nesijaut laimingas išvažiav s kur nors gamt, kaim atostog. Visada laukdavo, kada gal s pulti Paryžiaus, Niujorko ar kito didmies io veikl. Gausios jo pažintys. Ilgus metus Mariten namai Paryžiuje kiekvien sekmadienio popiet b davo atviri visiems, kas tik nor davo ateiti. Ten gal jai sutikti ir Katalik universiteto student, ir teologijos profesori, ir meninink, kompozitori, filosof, poet: Igor Stravinsk, Pol Klodel, Nikolaj Berdiajev, ir ne vien kit žym asmen. Maritenas paveld jo šit paprot iš savo motinos, kuri kas

ketvirtadien sukviestas buvo draug piet , po kuri prasidavo vis laukiamos pokalbi ir diskusij valandos. To paproio Mariten namuose buvo laikomasi ir Niujorke. Bet oficiali ir ceremoniali vaiši Maritenas nem go: jose lankydavosi tik tada, kai aplinkyb s neleisdavo atsisakyti.

Jo d mesio sritys lygiai plaios kaip ir pažintys. Geras pavyzdys yra 1953 m. pasirodžiusi jo knyga *Creative Intuition in Art and Poetry* („K rybin intuicija mene ir poezijoje“). ia skaitytojas mato, kad autorius yra iš esm s susipažin s su kiekviena k rybos sritimi - literat ra, tapyba, skulpt ra, architekt ra nuo senov s iki dabartinio meto, nuo Azijos iki Amerikos žemyno. Veikale diskutuojamos kritik ir filosof teorijos, pradedant Graikijos Platonu ir Kinijos uang u, baigiant Bergsonu ir moderniuoju menu.

Kur tik Maritenas jo, ten j lyd jo dvi ištikimos draug s: žmona Raisa ir svain Vera. Raisa pati buvo gabi autor , parašiusi per 10 knyg . Jos sesuo Vera - ilgamet Mariteno sekretor ir sumani šeiminink , atsiskyr su šiuo pasauliu 1959 metais. 1960 m. iškeliavo anapus ir Raisa. Pats Maritenas gyvenimo pabaig pasitrauk savo gimt j šal - apsigyveno Maž j J zaus Broli vienuolyne Tul zoje. ia 1970 m. pats tapo mažuoju broliu. Mir 1973 m. paskutin Velyk oktavos dien .

Penki atradimai

Peržvelg Žako Mariteno gyvenim galime sakyti, kad jo asmen ir darb subrandino penki atradimai.

1) Maritenas *atrado nuo Dievo nusigr žusios žmonijos skurdum* . Sorbonoje pats patyr , kokia klaidi beprasm yra „pažanga“ žmogaus, einan io tolyn nuo Dievo. Štai kod l jo raštuose taip dažnai nurodoma tragedija humanizmo, kurio centre stovi ne Dievas, o žmogus.

2) Maritenas *atrado ties* . Blykstel jo ji jo jaun prot nusiminimo gelm se. Štai kod l tiesa jo gyvenime už m svarbiausi viet . D l jos jis atsisak profes ros, draugys i , net paties mokytojo Bergsono, parodžiusio jam keli iš Sorbonos labirint .

3) Maritenas *atrado Bažny i* . Faktas, kad konvertitai daug giliau žvelgia ir išgyvena tik jimo lobius. Štai kod l jis taip primygtinai ragina m s dien krikš ionij d ti pastangas, kad visas kult ros gyvenimas b t persmelktas Evangelijos d sni gaivos. Paskutinis jo veikalas, kur jis susp jo parašyti prieš mirt , - „Kristaus Bažny ia“.

4) Maritenas *atrado šv. Tom Akviniet* . Iš pat mažens jo protas troško šviesos ir tvarkos. Štai kod l šv. Tomo filosofija rado jame tok stipr atgars . Tomo Akvinie io d sni taikymas pasauliui pasidar jo gyvenimo uždavinys.

5) Maritenas *atrado žmog* . Ilgokai jis gyveno tarp žmoni , nekreipdamas juos daug d mesio, pasin r s atsajas metafizikos problemas. *Pranc z akcijos* vykiai pasuko jo galvosen kita kryptimi. Štai kod l Mariteno pagrindin tema pasidar žmogus, o jo gal svarbiausias veikalas, kuriuo pagars jo - „Tikrasis humanizmas“.

MINTYS SUSIM STYMU

VIEŠPATIE, AŠ TURIU LAIKO

Viešpatie, aš iš jau ir pama iau skuban ius žmones.

Jie jo vien pus ,
skub jo kit , l k , b go.

L k dvira iai,
d m mašinos,
skub jo sunkvežimiai,
b go gatv , b go miestas, -
viskas skub jo,
visi b go, kad neprarast laiko,
b go laikui iš paskos,
nor jo j pasivyti,
nor jo laim ti laiko.

- Viso geriausio, pone, atleiskit - neturiu laiko...
- Užeisiu kit kart , nebegaliu ilgiau laukti, neturiu laiko...
- Tuo ir baigsiu š laišk , nes neturiu laiko...
- Mielai jums pad iau, bet neturiu laiko...
- Negaliu priimti tokio pasi lymo, n ra laiko...
- Nor iau pasimelsti, bet n ra laiko...

Vaikas dabar žaidžia, užsi m s, neturi laiko, v liau...
Mokinys turi ruošti pamokas, jis neturi laiko... V liau...
Jaunavedžiai turi namus:
r pinasi, kaip juos rengti, n ra laiko... V liau...
Šeimos t vas ži ri savo vaikus, neturi laiko... V liau...
Seneliai r pinasi an kais, neturi laiko... V liau...
Jie serga. Jie turi daug r pes i , n ra laiko... V liau...
Jie miršta, jie neturi...
Per v lu... Jiems iš tikr j jau nebeliko laiko...

Taip žmon s b ga paskui laik , Viešpatie!
Jie b ga per vis žem ,
skub dami, stumdydamiesi,
perkrauti darbu, paniur ,
susir pin , sitemp ,
ir niekad nepasiekia tikslo, nes tr ksta laiko, -
nepaisant vis pastang , jiems tr ksta laiko,
jiems labai tr ksta laiko.

Viešpatie, gal Tu suklydai, gal ne taip apskai iavai?

Kažkokia lemtinga klaida:

per trumpos valandos,
per trumpos dienos,
per trumpas amžius,
per trumpas gyvenimas.

Tu stovi už laiko rib ,

Tu šypsaisi, Viešpatie,

matydamas, kaip mes su juo pl kiam s,

ir Tu žinai, k darai, -

Tu neklysti, kuomet skiri žmon ms laik .

Kiekvienam žmogui Tu duodi laiko,

kad padaryt tai, ko Tu nori.

Bet negalima laiko prarasti,

negalima jo eikvoti, žudyti,

nes laikas yra dovana, kuri mums duodi,

ta iau praeinanti dovana,

dovana, kurios negalima sutaupti.

Dieve, aš turiu laiko, -

mano laikas priklauso man, -

visas laikas, kur man duodi:

mano gyvenimo metai, mano met dienos,

mano dien valandos -

viskas mano.

Mano pareiga pripildyti ramiai, neskubant,

bet pripildyti jas sklidinai pilnas

ir paaukoti Tau, kad j beskon vanden

paverstum puikiu vynu,

kaip anuomet Kanoje, žmoni vestuv se.

Viešpatie, šiandien vakare

neprašysiu Tave laiko padaryti š ar t .

Prašau tiktai malon s,

kad tuo laiku, kur man duodi,

s žiningai padary iau visa,

ko nori iš man s.

(Iš kn.: *Visur Tave sutinku, mano Dieve*. Leipcigas. 1965, p. 51).

ISTORIJS PUSLAPIAI

Ign. [Kazimieras Šapalas]

JAUNIMO S J DIS, PASTOJ S KELI ATEIZMUI LIETUVOJE

S j džio pradžia

XX a. pradžioje Lietuvoje prasidėjo naujas moksl einančio jaunimo s j dis, gavęs *ateitinink* vardą ir turįs labai didelį reikšmę. Prof. Stasys Šalkauskis šį s j d pavadino antruoju lietuvių tautos atgimimu (1, p. 22). S j dis kilo kaip protestas prieš lietuvių šviesuomenę, siegiantį ateizmą ir kaip ryžtas sulaukyti nukrikušio jimo vyksmų Lietuvoje.

Caro valdžios metais nesant lietuviškam mokyklai Lietuvos jaunimas buvo priverstas lankytis rusiškose, kur buvo sigalįs materializmas, darvinizmas, pozityvizmas, socializmas ir kiti *-izmai*, turįj vien bendrą bruožą - neapykantą religijai.

Lietuvoje katalik tikėjimas, - rašė poetas kun. Mykolas Vaitkus, - buvo bevirstantis prasiekęs religija, nes tik jį išlaikiusi inteligent bebuvo likęs tiek mažai, jog vienos rankos pirštą galėtų ir per daug jiems suskaičiuoti. Jeigu kuris retkarčiais užklysdavo bažnyčią, tuokart visa bažnyčia atsigręžusi stebėjosi (2, p. 324).

Vysk. Justinas Staugaitis savo atsiminimuose rašė:

Suvalkijoje žemėje, galima sakyti, nebuvo šeimos, kuri nebūtų turėjusi giminaičių inteligentų: gydytojo, juristo, studento, mokytojo ar gimnazijoje, ar Veiverių mokytojų seminarijoje mokinio. Visi tie šviesuoliai palaikydavo labai ankštus santykius su mūsų kaimu. Visi tai buvo socialistai ar antireliginiai idėjė apashtalai. Parvažiuodamas iš Lenkijos Lietuvon, kiekvieną kartą galėjau konstatuoti, kad drauge su tautiniu mūsų liaudies susipratimu vsta jos tikėjimas (3, p. 4).

Ateizmo banga, apmusi mūsų inteligentiją, veržėsi liaudį, sudarydama pavojų ne tik religijai, bet ir lietuvių bei. Katalikyb Lietuvoje buvo lyg skydas, atremiantis rusinimo pastangas (4, p. 336).

Lietuvių liaudis neskyrė rusų nuo staikų. Ji buvo griežtai nusistatiusi prieš staikybą, o kartu ir prieš rusinimą. Lietuviai inteligentai, skleisdami liaudyje ateizmą, silpnino jos atsparumą rusinimui ir tuo patarnavo vykstantiems rusinimo politikoms. (Panašus patarnavimas atlieka ir mūsų dienų ateistai, vesdami ateistiną propagandą.)

Ateizmo pavojų lietuvių tautai jautriausiai suprato moksl einantis jaunimas ir tvirtai pasiryžęs pastoti jam kelią. Mintis sukurti moksl einančio jaunimo katalikišką organizaciją kilo studentams kunigams. Tą mintį realizuoti pirmiausiai pasiūlė Pranas Kuraitis (v. liaud. prelatas, universiteto profesorius) ir Meislovas Reinys (v. liaud. vyskupas). Daugiausia juodviejų pastangomis Liuvene (Belgijoje) 1910-01-19 buvo steigta *Lietuvi*

katalik student s junga. Ta iau katalikiška mokslo jaunimo s junga prad jo augti ir virto s j džiu, apiman iu ne tik studentus, bet ir vidurini mokykl moksleivius, tik pasirodžius žurnalui „Ateitis“, kuris prad jo eiti 1911 m., ir organizacijai mus vadovauti Maskvos studentui Pranui Dovydai iui.

Lietuvi moksleivijos organizavimasis buvo prasid j s jau anks iau. Rusijos ir užsienio aukštosiose mokyklose, kur buvo lietuvi student , veik lietuvi student draugijos, o daugelyje vidurini mokykl - moksleivi mokymosi kuopel s. Bet šios organizacijos religijai buvo arba priešiškos, arba abejingos.

1910 m. sausio m nes kaip „Lietuvos žini “ priedas prad jo eiti „Aušrin “. J redagavo Maskvos studentai v liau žym s Lietuvos veik jai Stasys Šilingas, Petras Klimas, Rapolas Skipitis. „Aušrin “ siek apie save suburti vis Lietuvos mokslo jaunim . Ideologin s krypties iš pradži „Aušrin “ aiškiai nenurod , bet religijai nepalankus nusistatymas tuojau iškilo aikšt n. Studentas Pranas Dovydaitis teik „Aušrinei“ savo straipsn „Tik jimo elementas žmogaus gyvenime“. Jame kritikavo materialistin pasaul ži r , teigdamas, jog religija priklauso prie kilniausi žmogaus vertybi . Straipsn „Aušrin “ išspausdino, bet su ilgais redakcijos prieraišais. Išvadoje buvo pasakyta, jog redakcija nesutinka nei su straipsnyje išd stytomis mintimis, nei su išvadomis. Be to, buvo pareikšta abejon , ar iš viso panašaus turinio straipsniai bus ia spausdinami (4, p. 531). Šitoks „Aušrin s“ nusistatymas paskatino Dovydait prad ti leisti katalikiškos krypties laikraš . Jis tuo reikalu anks iau susirašin jo su „Draugijos“ redaktoriumi kun. Adomu Dambrausku.

Gerai suprasedamas sunkumus, su kuriais teks susidurti prad jus leisti laikraš , Pr. Dovydaitis praš Dievo malon s šiai misijai. Kun. E. Paukšt , tuomet kapelionav s Maskvoje, savo atsiminimuose rašo, kad

1911 m. sausio pradžioje už j s studentas Dovydaitis pareišk su Maskvos student draugijos nariais negal s surasti bendros kalbos, kad reikia leisti sav (katalikišk) laikraš ir kurti savo draugij . „O dabar, - praš jis, - kunige, einam bažny i , išklausysi mano išpažinties“. Kitas tris dienas matydavau j bažny ioje besimeldžiant ir priimant šv. Komunij (2, p. 324).

Su tokiu dvasiniu nusiteikimu Dovydaitis prad jo leisti „Ateit “ ir kartu vykdyti misij - kovoti už Krist lietuvi tautoje. Pirmas „Ateities“ numeris kaip „Draugijos“ priedas iš jo 1911 m. vasario m nes . Vedamajame - 3 pamatiniai klausimai. Pr. Dovydaitis raš , jog Kristus atskleid ^{Sos} ir gyvenimo keli . Krist atmetusieji veda nuolatin kov prieš J. *Pasilik Kristaus Bažny ioje, - raš jis, - mes prieš vis pasaul ištariame: „Instaurare omnia in Christo“ - Visa atnaujinti Kristuje. Reikia ne tik paliauti smilkyti svetimiems dievams, bet ir Dievo ties padaryti gyvenimo faktu.*

Pr. Dovydaitis laikraštyje d st katalikiško jaunimo ideologij ir nurod jo misij - sukrikš ioninti Lietuvos šviesuomen ir sulaikyti ateizmo plitim .

Dievas laimino Prano Dovydai io prad t apaštalavimo misij : „Ateitis“ uždeg ir išjudino moksleivij . Vidurinėse mokyklose spar iai m kurtis katalikiško jaunimo kuopel s. Prasid jo gyvas katalikiško jaunimo s j dis, nuo „Ateities“ gav s ateitinink vard .

Prad jus eiti „Atei iai“, lietuviškoji moksleivija suskilo. Susidar dvi srov s: aušrinink - susispietusi aplink „Aušrin “, ir ateitinink - susib rusi aplink „Ateit “. Abi šios srov s žad jo eiti Lietuvos keliu. „Aušrin “ savo *motto* pasirinko Maironio eil raš io žodžius:

*darb , broliai, vyr s vyr ,
Šarvuoti mokslo atkakliu.
Paimsim arkl , knyg , lyr
Ir eisim Lietuvos keliu.*

Ateitinink himnas skelb :

*Ateit regim T vyn s laiming ,
Švie ia mums kryžius ant m s v liavos.
Stosime dr siai kov garbing -
Dirbsim, krut sim vardan Lietuvos.*

Šias sroves skyr paži ra religij : ateitininkai religij laik savo pasaul ži ros pagrindu, o aušrininkai jai buvo abejingi arba visai priešiški. Kiekviena iš ši srovi nor jo patraukti savo pus moksleivius. Prasid jo varžybos ir polemika. „Aušrin “ laik „Ateit “ lietuviškosios moksleivijos vienyb s skaldytoja ir puol ateitininkus. Aušrininkai, pasak „Aušrin s“, eina su mokslo ir gyvenimo pažanga, yra pirmeiviai, o ateitininkai, iškl š k - *Visa atnaujinti Kristuje*, - gr žta tamsiuosius viduramžius, stoja prieš pažang , yra atžagareiviai.

Juo toliau, juo labiau tarp j aštr jo polemika ir did jo ideologiniai skirtumai. Tolesn ši krypti raida parod , jog tautyb be religijos n ra pakankamas pagrindas pasaul ži rai. Ilgainiui aušrinink paži ros, ypa karo ir revoliucijos veikiamos, spar iai evoliucionavo kair n. Vieni iš j savo princip pagrindan pad jo individualizm ir nu jo ne Lietuvos, o Maskvos keliu (8, p. 1). Tik pirmos kartos aušrininkai liko ištikimi lietuvi tautiniams idealams. Ateitinink nei audros, nei sukr timai nepaj g iškreipti iš Lietuvos kelio. Jie nuo pat savo gyvavimo pradžios iki organizacijos uždarymo 1940-aisiais pasiliko ištikimi savo T vynei ir š kiui: *Visa atnaujinti Kristuje*.

Prad jus eiti „Atei iai“, Liuvėne esanti *Lietuvi katalik student s jungos* vadovyb vadovavim perdav studentams pasaulie iams. 1911 m. sušaukta konferencija išrinko nauj valdyb iš Maskvos lietuvi student . Valdybos pirmininku tapo Pranas Dovydaitis. Jis dabar stojo viso ateitinink s j džio priešaky, nes student valdyba vadovavo ne tik student , bet

ir moksleivi kuopel ms (7, p. 112). Pr. Dovydaitis redagavo „Ateit“, savo straipsniais formavo moksleivi pasaul ži r , gyvu žodžiu uždegdavo moksleivius ištvėringai siekti užsibr žt tiksl . Daugiausia jis dirbo savo kambaryje apsivert s knygomis. Technin organizacin darb atlikdavo kiti. Ypa didel veiklum rod Maskvos studentas medikas Eliziejus Draugelis (v liau katalik veik jas, ministras), Kauno moksleivis Kazys Bizauskas (v liau diplomatas, ministro pirmininko pavaduotojas) ir marijampolie iai moksleiviai Vytautas Endziulaitis (v liau gamtininkas, katalik veik jas, anksti mir s), Magdalena Draugelyt (v liau Galdikien , *Kataliki moter* pirminink) ir kt. *Mes lyg kregžd s skraid m po Lietuv , k r m ateitinink kuopas, instruktavom*, - savo atsiminimuose raš Eliziejus Draugelis (2, p. 364). Ateitinink s j dis greitai plito. Beveik visose vidurinėse mokyklose, kuriose buvo lietuvi moksleivi , susik r ateitinink lavinimosi kuopel s.

Prieš Pirm j pasaulin kar lietuvi moksleivij sudar beveik išimtinai kaimie i vaikai, nes miestuose daugiausia gyveno kitatau iai. Kaimo žmon s labai brangino religij . Moksleiviams, augusiems religingose šeimose, ateitinink idealai nebuvo svetimi. Tod l pasirodžius „Atei iai“ žymi dalis moksleivi pasitrauk nuo „Aušrin s“ ir pakrypo „Ateities“ pus n. Moksleiviams imponavo pirm j ateitinink idealizmas, j energija, dr sus gynimas religini ideal , kuriuos t laik šviesuomen laik pasenusiais, atgyvenusiais.

Ateitininkai nukonkuravo aušrininkus. Tai pripažino pati „Aušrin “. Ji raš apie staigi moksleivi paži r permain , masin virtim ateitininkais. Kiek nari prieš Pirm j pasaulin kar tur jo ateitinink organizacija, tikslu duomen n ra. J skai ius negal jo b ti didelis, nes tais laikais iš viso nedaug lietuvi telank vidurines mokyklas. 1912 m. konferencijoje buvo pranešta, kad organizacijai priklauso 250 nari , 1913 m. - per 300. Student organizacija tur jo kiek daugiau kaip 50 nari . Ateitinink jud jimas daugiausia pl t si tarp vidurini mokykl moksleivi .

Ateitinink organizacijos brendimas Pirmojo pasaulinio karo metais Rusijoje

Didel poveik ateitinink jud jimui tur jo Pirmasis pasaulinis karas ir 1917 m. kilusi revoliucija Rusijoje. Karo metu ateitinink gretos išaugo, jie geriau susiorganizavo, užsigr dino ir išsiugd ryžting bei koving veikimo b d .

1914 m. prasid jus karui, sutriko mokykl darbas. Vokie i armijai vis labiau slenkant rytus, dauguma Lietuvos mokykl evakavosi Rusijos gilum . Daugelis moksleivi išvyko vieni, palik t vus Lietuvoje. Trauk si

rytus ir nemažai Lietuvos gyventoj , ypa iš t viet , kurios buvo virtuosios kautyni lauku. Išvykstan uosius lyd jo nenutylantis patrank griausvas, gaisr pašvaist s, pab g li ir iš fronto vežam sužeist kareivi

ašaros bei aimanos. Tie vaizdai jaun žmoni s mon je paliko neišdildomus p dsakus. Kun. Motiejus Gustaitis, Marijampol s mergai i progimnazijos („Žiburio“) direktorius, apie progimnazijos mokines, atb gusias Trakus, kur buvo evakuota progimnazija, taip raš :

Didžiūma mokini atvažiavo be patalyn s, baltini , avalyn s... Reik jo kiekvien motiniškai apr pinti, pridengti, paguosti. Juoba kad mokini pas buvo labai prisl gtas. Vienos - tikros našlait s, kitos k tik iš gaisro pasprukusios, karo siaubo baugintos, buvo visam kam jautrios, kone isteriškai liguistos. J vaizduot je dar neužgeso degan i t viški liepsna, dar nenutilo patrank š viai, dejones... Nei iš šio, nei iš to, ži r k, viena karštyje kliedi, kita nenuraminamai verkia (Kun. M. Gustaitis. *Trakai*. [Rankraštis]).

Ši išgyvenim sukr sti moksleiviai pasidar jautresni ir kit ašaroms, vargui bei skurdui. Tai atsiliep j paži roms, sitikinimams ir santykiui su žmon mis.

Pasitraukusiais moksleiviais r pinosi *Lietuvi draugija nukent jusiems d l karo šelpti*. L š jie gaudavo iš *Didžiosios kunigaikštyst s Tatjanos komiteto pab g liams šelpti*, kuris buvo valdžios steigtas. To komiteto pirmininkas buvo lietuvi atstovas Valstyb s d moje Martynas Y as. jo r pes iu lietuviams pab g liams šelpti iš *Tatjanos komiteto* buvo skiriamos milijonin s l šos (12, p. 115). variose vietose, kur daugiausia buvo lietuvi pab g li , *Lietuvi komitetas* steig moksleiviams bendrabu ius; ia jie gavo vis išlaikym . Voroneže veik Martyno Y o berniuk ir mergai i gimnazijos, „Saul s“ mokytoj kursai, dvi dviklas s mokyklos, Tambove - „Žiburio“ mergai i gimnazija, Jaroslavyje - „Žiburio“ progimnazija, Petrapilyje - Suaugusi j kursai. Lietuvi moksleivi skai ius smarkiai pašoko, nes, gaudami bendrabu iuose išlaikym , geb jo mokytis net ir tie, kurie prieš kar d l l š stokos negal jo eiti mokslo. Susidar palankesn s s lygos ir moksleivi organizacijoms veikti, nes gyvenant bendrabu iuose buvo lengviau susiburti ir nuo policijos akies apsisaugoti. Tod l visur, kur tik buvo daugiau moksleivi , susik r ateitinink ir aušrinink organizacijos.

Ateitinink kuopos sisteig Voroneže, Petrapilyje, Maskvoje, Soro incuose, Charkove, Jekaterinoslavlyje, Žitomire, Bogorodske, Jurjevkoje, Krymo Stanicoje, Jekaterinodare. Ateitininkai tur jo apie 700 nari . Nariu gal jo b ti moksleivis, sulauk s 15 met . Žemesni klasi moksleiviams buvo kuriamos atskiros kuopel s. Vienur jos vadinosi *jaunesni j ateitinink* , kitur, pvz., Voroneže - *kanklinink* vardu.

Didžiausia ir geriausiai organizuota kuopa buvo Voroneže, kuris karo metu virto svarbiu lietuvi židiniu. ia veik kelios lietuvi vidurin s mokyklos, steigta spaustuv , kur buvo spausdinami lietuviški laikraš iai ir knygos. Susitelk nemažas b rys lietuvi inteligentijos. Mokyklose d s t Pranas Mašiotas, Jonas Jablonskis, Juozas Bal ikonis, Konstantinas

Šakenis, Marcelinas Šikšnys, Zigmas Žemaitis, Juozas Vokietaitis, Sofija Iurlionienė ir kiti žymūs pedagogai. Dešimtyje bendrabučių išlaikymą gavo arti 1000-io moksleivių. Susidarę palanki aplinka moksleiviams organizuoti ir veikti.

Ateitininkų kuopa Voroneže turėjo 20 lavinimosi kuopelių, kuriose buvo po 15-20 žmonių. Kuopelės susirinkimus šaukdavo maždaug kas dvi savaites. Susirinkimuose skaitydavo referatus pasauliui ir klausimais, mokydavosi Lietuvos istorijos, susipažindavo su lietuvių rašytojais, deklamuodavo eilerašius, skaitydavo literatūros kūrinius. Referatui parengti iš anksto būdavo paskiriami 2 žmonės - referentas ir oponentas. Oponentas turėjo pasirengti kritikuoti referentą, numatyti priekaištus, kuriuos būtų galima iškelti. Susirinkimuose pirmininkaudavo visi kuopos nariai iš eilės. Pabaigoje susirinkimo pirmininkaujantysis būdavo kritikuojamas, nurodomos padarytos klaidos. Kuopelėse buvo pratinamasi viešai kalbėti ir vadovauti susirinkimams.

Žinioms plėsti ir gebėjimams pagal savo polinkius ugdyti buvo steigiamos sekcijos. Veikė visuomenės mokslų, istorijos, filosofijos, gamtos, dramos, dailės ir politinio-organizacinės sekcijos. Sekcijonariai susipažindavo su atitinkamos srities literatūra, susirinkimuose skaitydavo savo parengtus referatus. Dailės sekcijos nariai mokėsi piešti, dramos sekcija rengdavo scenai veikalus, kuriuos statydavo savo ir viešuose vakaruose. Veikė ir styginių orkestrai. Politinio-organizacinėje sekcijoje buvo skaitomi politiniai pranešimai, kuriuos dažnai darydavo kun. Mykolas Krupavičius ir studentas Vytautas Endziulaitis. Tuos susirinkimus lankydavo ne tik sekcijos, bet ir visos kuopos nariai, nes pranešimai buvo iškalbingi, kalbėdavo gyvai ir domiai. Sekcijoms priklausė tik norintieji, o lavinimosi kuopelėse dalyvauti buvo privaloma.

Akiriui plėsti ir pasauliui raugdyti visiems kuopos nariams buvo rengiamos paskaitos. Jas skaitydavo gyd. Eliziejus Draugelis iš medicinos srities, studentai Vytautas Endziulaitis ir Leonas Bistras - pasauliui ir klausimais, kun. Mykolas Krupavičius ir advokatas Antanas Tumėnas - visuomeniniams klausimais. Paskaitininkai nagrinėjo aktualius parengtus klausimus. Kai kurios paskaitos buvo išspausdintos „Ateities Spinduliuose“ (1918 m., pvz., buvo išspausdinta L. Bistras „Ateitininkų religinė praktika“, „Valios disciplina ir tikyba“ ir kt.).

Nariai buvo pratinami dirbti visuomeninį darbą. Voroneže gyveno nemažai lietuvių pabėgėlių. Būdami toli nuo tėvynės tarp svetimųjų, lietuviai pabėgėliai troško išgirsti lietuvišką žodį, išsipašakoti, išlieti susikaupusią tėvynės ilgesį, pasiskirti savo vargais, sulaukti užuojautos, o dažnai ir paramos. Sisteigė ateitininkų kuopelę, kuri siūpareigojo rėptis pabėgėliais. Pasidaliję miestą atskirus rajonus, jos nariai lankydavo pabėgėlius, susipažindavo su jų gyvenimo sąlygomis, išklaudydavo pasipašakojimus, guosdavo, ramindavo ir, kuogalėjo, padėjo. Nunešdavo ir paskaitydavo

lietuvišk laikraš i ir kny g , rengdavo jiems vakarus ir gegužines su lie-
tuviškais vaidinimais, kuriuose dalyvaudavo ir moksleiviai ateitininkai. At-
sid rusiems didel je b doje suorganizuodavo materialin pašalp . Bendra-
vimo rezultatai pasirod 1917 m. vasar , renkant atstovus Rusijos lietuvi
Seim . Iš Voronežo buvo siun iami 4 atstovai. Išrinko 3 krikš ionis demo-
kratus ir vien nepartin - kun. J. Jesiensk . Kairieji neprast m n vieno
savo kandidato, nors agitavo smarkiai.

Voronežo ateitininkai m si iniciatyvos suburti Rusijoje išsiblaškiusias
ateitinink kuopas. 1916 m. vasar Voroneže sušaukta ateitinink konfe-
rencija, kuri pri m naujus organizacijos status, išrinko Centro valdyb
su b stine Voroneže, nutar leisti savo organ „Ateities spinduliai“, kuri
pirmas numeris pasirod 1916 m. rugs jo m nes , steig ateitinink sa-
višalpos fond . Po konferencijos kuop veikimas visur pagyv jo, nes Cen-
tro valdyba siuntin jo instruktorius, kurie nurodydavo, kaip reikia darb
dirbti.

1917 m. vasar Voroneže buvo sušaukta kita konferencija, jau viešai,
nes buvo vykusi Vasario revoliucija, po kurios visi gal jo naudotis vi-
siška laisve. Konferencija t s si 11 dien , pasižym jo dalyvi gausumu,
karštomis kalbomis ir dideliu ryžtu veikti. Pasmerk kar , paragino ate-
itininkus sijungti visuomenin darb , pad ti kelti švietim , gerinti
materialin liaudies b kl , kovoti su ydomis - girtavimu, r kymu, ištvir-
kavimu (10, p. 29).

Po 1917 m. Vasario revoliucijos Rusijos visuomeninis gyvenimas kun-
kuliavo kaip verdantis katilas. Sal se, gatv se ir aikšt se vyko nuolatiniai
mitingai, atkakli kova už mases. Kiekviena politin grup steng si pa-
traukti liaud savo pus . Moksl einantis jaunimas nedar išimties - jis
taip pat iki kaklo pasin r gyvenimo s kuryje. Met si t s kur ir ate-
itininkai. Mitinguose, susirinkimuose jie karštai pasisak už nepriklausom
Lietuvos valstyb s suk rim , demokratin santvark , socialines re-
formas. Gyn *Vyriausi lietuvi taryb* Rusijoje, kurios nenor jo pripažin-
ti lietuviai bolševikai ir kairieji socialistai liaudininkai. R m Krikš ioni
demokrat partij , Katalik liaudies s jung , o kai kuriose vietose ir *Tau-
tos pažangos* (tautinink) partij . Bet laisvas visuomeninis veikimas nel-
ilgai truko. Po 1917 m. Spalio revoliucijos tie, kurie nepritar tarybinei
santvarkai, buvo apšaukti kontrevoliucionieriais, liaudies priešais, ku-
riuos reikia likviduoti.

Ateitininkai nestojo kovoti su taryb valdžia, Rusijos vidaus kovas
nesikišo, bet j ideologija nesiderino su bolševik ir kairi j socialist
revoliucionieri ideologija, kuri r m taryb valdži , tod l ateitininkai ir
pateko liaudies prieš kategorij . Rusai tur dami dideli savo r pes i
lietuvi organizacijomis mažai dom josi. Iniciatyvos susidoroti su ateiti-
ninkais daugiausia m si aušrininkai, kuri nemažai stojo dirbti tarybi-
n se staigose ir, tap komisarais bei revoliucini komitet nariais,

suvedin jo s skaitas su savo id jiniai s priešininkais - ateitininkais, suimin jo juos.

Taryb valdžia steig *Lietuvos reikal komisariat* su Vincu Mickevi iumi-Kapsuku priešakyje ir jam paved tvarkyti lietuvi reikalus. Komisaraiatas nusprend likviduoti kaip kontrrevoliucin -buržuazin stai g *Vyriausi lietuvi taryb Rusijoje*, kurios b stin buvo Voroneže.

1918 02 24-25 nakt moksleiviai aušrininkai V Griškėlis, Pr. Valaitis ir visuomenininkas St. Bendorius, raudonarmie i lydimi, padar krat ir su m *Vyriausios lietuvi tarybos* narius: M. Y , M. Sleževi i , kun. J. Jasinsk , J. Vailokait , E. Draugel ir Z. Žemait (11, p. 180). Tarybos nar J. Jablonsk kaip ligon paliko nam arešte. Jablonskis su panieka sutiko lietuvius moksleivius, at jusius jo suimti. Kai at jusieji kreip si j lietuviškai, jis pareišk :

Neponimaju, neponimaju, govorite po ruski. S žandarmami ja vseгда razgovarival tol'ko po ruski.

Po to buvo suimta ir daugiau lietuvi veik j . Arešt bauginti vietos lietuviiai nedr so r pintis suimtaisiais. To darbo m si ateitininkai. Vasario 28 d. jie sušauk lietuvi susirinkim , kuris pareikalavo paleisti suimtuosius. Buvo suimti susirinkime aktyviai reiški ateitininkai J. Zubrickas, J. Petrušauskas, R Jo ys, A. Kubilius, J. Gražulis, A. Mikšys ir ateitininkams nepriklaus s K. Pašys, kai kurie net sumušti. Ateitininkai r pinosi kaliniais, neš maist ir kitaip jiems pad jo. Kovo m nes visi suimtieji buvo paleisti ir v liau gr žo t vyn .

Voronežo revoliucinis tribunolas, kuriam didel tak tur jo lietuviiai kairieji socialistai revoliucionieriai, nuteis kun. Mykol Krupavi i mirties bausme. At j jo suimti pareig nai bute nerado: jis, moksleivi ateitinink lydimas, slapta pab go iš Voronežo ir kiek v liau gr žo Lietuv .

Sunkias dienas išgyveno Krymo Stanicos ateitininkai. Stanic už musiams raudonarmie iams vietos aušrininkai praneš , kad ateitinink kuopa esanti kontrrevoliucin organizacija. Nuspr sta visus kuopos narius sušaudyti. Ta iau komisarui (kairysis socialistas revoliucionierius) studentui R Baliui sikišus, jie liko gyvi, buvo suimtas tik V pla. Jekaterinodare aušrininkams J. Kirliui ir Juozui Žiugždai (dabar akademikas) skundus buvo suimtas ateitininkas Latonas. Du ieškomieji sp jo pab gti (7, p. 133). Suimt ir ieškom ateitinink buvo ir kitose vietose.

Lietuvos reikal komisariatas likvidavo *Lietuvi draugij nukent jusiems d l karo šelpiti* ir pats m si tvarkyti pab gli šelpim . Voroneže moksleiv j šelpimas buvo pavestas pa i moksleivi renkamai tarybai. Bet tuojau Paaišk jo, kad rinkim b du daryti „pažangi taryb “ ne manoma. Pirm - kart renkant moksleivi taryb , ateitininkai gavo 291, o aušrininkai su visuomenininkais - 251 bals . Kadangi taryboje daugum tur jo ateitininkai, tai ji kaip „buržuaziniais pagrindais sudaryta“ tuojau buvo paleista ir sušauktas kitas susirinkimas tarybai rinkti (11, p. 198). Bet ir šiame

susirinkime ateitininkai sudar daugum . Gin ai vyko d l antrojo lietuvi pab g li suvažiavimo nutarim pripažinimo. Už ateitinink pateikt rezoliucij buvo 156 balsai, o už kairi j - 91. „Pažangieji“ iš susirinkimo iš jo ir tarybos rinkimai ne vyko. Moksleivi taryba buvo sudaryta „revoliuciniu b du“ vien iš aušrinink ir visuomeninink (11, p. 199). Moksleivi tarybos rinkimai parod , jog ateitininkai Voroneže tur jo didesn tak moksleiviams negu aušrininkai, taip pat išryškino, kaip praktiškai vykdomas kairi j garsiai reklamuojamas demokratiškumas.

Po revoliucijos Rusijoje tvarka iro, pinig vert krito, maisto produkt kainos kilo, o skiriamos l šos pab g liams jo vis mažyn. Moksleiviai, gyvenantys bendrabu iuose, atsid r labai sunkiose s lygose: gaudavo tik liesos sriubos ir maž gabal l duonos. Vyresni j klasi mokiniai steng si verstis uždarbiaudami. Aušrininkams ir visuomenininkams nebuvo sunku sikurti tarybin se staigose, bet ateitininkams kaip „kontrevoliucionieriams“ durys visur buvo uždarytos. Labiausiai vargo žemesni j klasi moksleiviai. Jie slankiojo išalk , apiplyš , basi. Kalbininkas Kazys B ga Voroneže, Gruzavos bendrabutyje piet metu steb j s, kaip maitinami mokiniai, nesulaik garsiai nepadejav s: *Kaip šie vaikai dar vaikšto gyvi?!* Jekaterinodare iš bendrabutyje gyvenusi 25 berniuk 5 susirgo džiova (7, p. 133).

Po Spalio revoliucijos Rusijoje praleistos dienos ateitininkams buvo j tvirtumo išbandymo metas. Ištikimyb savo principams jie išlaik . Pusbadžiu gyveno, bet d l duonos k snio savo sitikinim neatsižad jo. Buvo apšaukti buržuj gyn jais, kontrevoliucionieriais, liaudies priešais, ne vienam teko gyvenam viet pakeisti ir net kal jim pamatyti. Ta iau organizacija savo veikimo nenutrauk . 1918 m. sausio m nes Voronežo kuopa sušauk atstov pasitarim darbui Lietuvoje aptarti. Nutarta r pintis, kad Lietuvos mokyklose b t steigtos ateitinink kuopos, dirbama tarp jaunimo, švie iama liaudis, ple iama kooperacija, skleidžiama blaivyb , prisidedama prie Lietuvos atk rimo. Buvo paraginta, kad kiekvienas ateitininkas tuos uždavinius vykdyt savo iniciatyva, nelaukdamas paraginimo. Centrui pavesta deleguoti 2 asmenis, pareigotus vos pasitaikius progai gr žti t vyn , užmezgti ryš su Lietuvoje pasilikusiais ateitininkais ir kartu sudaryti Centr , kuris r pint si išpl sti ateitinink veikim Lietuvoje.

Praleid kar ir revoliucij Rusijoje, ateitininkai pra jo ger gyvenimo mokykl . Savo akimis jie mat , kaip demokratizmo ir taut laisv s š kiai žodžiais yra garsiai skelbiami, o praktiškai niekais paver iami. Užsigr din , gij didel savarankiškum ir nemaž organizacin patyrim , gr žo

Lietuv ne tuš iomis, bet parsiveždami plan , k kiekvienas dirbs t vyn je. Gr žo labai pasiilg Lietuvos, degdami ryžtu prisid ti prie laisvo ir nepriklausomo Lietuvos gyvenimo k rimo. Ir t ryžt ištes jo.

(T sinys kitame numeryje)

LITERAT RA

1. Stasys Salkauskis. *Ateitinink ideologija*. 1933.
2. Juozas Girnius. *Pranas Dovydaitis*. ikaga. 1975.
3. Justinas Staugaitis. *Mano atsiminimai*. III d. 1931.
4. *Ateitis*. 1935.
5. Povilas Dogelis. *Mano gyvenimo atsiminimai*. 1936.
6. *Ateitis*. 1925.
7. *Ateities sukaktuvi s siuvinis*. 1920.
8. *Austrin* . 1919.
9. *Ateities spinduliai*. 1916.
10. *Ateities spinduliai*. 1917.
11. *Ateities spinduliai*. 1918.
12. Martynas Y as. *Atsiminimai*. II d. 1935.

ASMENYB S UGDYMAS

K. [Felicija Kasputyt]

ASMENYB S UGDYMO PROBLEMA

(T sinys)

Straipsnio pradžioje, kalbant apie asmenyb s požymius bei s vokas, buvo pabr žta, kad asmenyb - tai gili min i, dideli troškim ir švie-si jausm monolitas. Ryškiausias asmenyb s požymis - min i bei jaus-m gelm ir troškim dimensijos. Asmenyb apvaldo savo min i t km ir, nukreipdama jas aukštum link, saugo nuo banalyb s. Asmenyb gru-miasi su minties atrofija. Tod l išlaiko kaitri nerimo ugn, meil g riu bei grožiui ir aukštiems idealams. Kiekviena dabarties mintis yra kertinis akmuo ateities jausmams, nuotaikai ir asmenybei.

Rytoj tu b si toksai, kokios tavo mintys yra šiandien, - sak Blezas Paskalis. Šiuo savo teiginiu didysis filosofas nusako min i poveik asmenyb s ugdymui.

Su min i t kme glaudžiai siejasi dvasinis aktyvumas ir išgyvenimo ryškumas. Mintys, kurios dažniausiai m stomos, virsta tikrove k ne ir dvasioje. Mes absorbuojame kit ydas, jei apie jas m stome. Brangus dalykas - geros mintys. Jeigu mintys yra gilios, šviesios ir geros, tada žmogus pajunta vidin išgyvenimo virpes ir, nors šiokiadieniai b t šiurk-št s bei skaud s, jis regi šviesi džiaugsmo ir laim s vizij .

Daug, kas mums atsitinka, yra išdava min i, kurios dažnai buvo užvaldžiusios m s b tyb . Reikia stengtis b ti linksmam, laisvam ir kupinam vilties. Jeigu nepaj gsi išlaikyti tokios nuotaikos, melskis, kad Dangus j suteikt . Jeigu gebi nukreipti savo mintis ir svajones ten, kur nori, arba nustoti galvoti apie tai, kas bloga, prasta arba nereikalinga, esi stiprus. Jeigu kokia pikta, negera mintis lenda galv , surask k nors gero ir gražaus, kas gal t pakeisti t pikt mint . Ryt pabudus reikia pagalvoti apie k nors gero, reikia pasimelsti. Pamaldžios mintys nuspalvins

vis dien . Tik geros mintys ugdo vidin žmogaus kult r , jo jausmus, pasaul jaut . Kas giliai m sto ir giliai jau ia, tas randa egzistencijos paslapt ir prasmina savo dienas. Taurios mintys ir gil s jausmai nušvie-ia gyvenimo takus, nugali r st j likim , išperka dvasios laisv .

V. Mykolaitis-Putinas sako, kad tik tada *nudžius skausmo ašaros*, kai švies s jausmai pripildys šird . Tie švies s jausmai padeda sukurti paprastus kasdienius džiaugsmus ir pakelia nuotaik . Geros nuotaikos nenupirksi už didžiausius pinigus. J galime gyti doromis mintimis ir šviesiais jausmais.

Minties pol kis, b damas pakil s virš daikt , niekada negali pasi-tenkinti vien daikt pasauliu ir veržiasi dvasines aukštumas, - sako Žakas Maritenas. Minties pol kis apima ne tik aplinkos daiktus, ne tik regimuosius plotus, bet ir dvasin tikrov , kur atsiveria begaliniai horizontai. Savo minties pol kiu žmogus veržiasi iš prieblandos ryškesn švies . Mintis, valia ir jausmas turi perspektyv , kur neretai atsiskleidžia galutin tiesa ir aukš iausias g ris.

Mintys suformuoja veido bruožus, gestus ir laikysen bei manieras. T ties skelbia ir rašytojas V. Mykolaitis-Putinas sakydamas, jog išraiška, eise-na, laikysena sutampa su tikr ja žmogaus esme, su jo mintimis ir jausmais. Nuo to nepab gsi ir niekaip negal si apsimesti, nes ir pats apsimetimas tave išduos. Laikysena ir gestai kalba apie tai, k galvojame ir k m stome. Taigi graži laikysen ir elegancij pirmiausia reikia sukurti savo širdyje.

Mintys nuspalvina judesius, laikysen , gestus. Jokiais papuošalais, jokiais drabužiais negalima pasl pti vidinio savo pasaulio, - sako Malfordas. - *Tauriomis mintimis ir stipria valia sukurtas dvasinis grožis yra pats didžiausias ir svarbiausias laim jimas ir pasiekimas.*

Pyktis kenkia grožiui, - skelbia m s liaudies išmintis. T pat tvirtina psichologai ir fiziologai. Jie vieningai teigia, kad pyktis, minorin nuotai-ka ir li desys nuodija krauj , kartu darto išorin grož . Negalima nusakyti to blogio ir skausmo, kur skleidžia pyk io iškreiptas veidas.

Tod l svarbu, kad mintys b t geros ir nuspalvintos humanišk jaus-m bei dideli sieki . Grožio ir g rio min i pastovumas nulemia vis gyvenim . Kas savo mintis sileidžia bent truput l klastos, apgaul s, veidmainyst s arba paradiškumo, tas neišvengiamai tampa klastingas ir apgaulus. Reikia nuolat ir nepertraukiamai siekti savo idealo, nes taip diegsime savyje geruosius bruožus.

Niekad negalvok apie save, kad esi nelaimingas, kad esi negabus ir nevyk s, -

sako psichologas Kerfernas, nor damas sp ti tuos, kurie galvoja apie save blogai: tomis mintimis jie kaupia ir traukia prie sav s kenksmingus griaunamuosius elementus. Didysis psichologas atkreip d mes tai, kad esi toli nuo asmenyb s:

jei tave pav jui gena smulk s vargai ir nes km s;

jei tave kamuoja savos ir svetimos menkyst s;

jei kasdienyb s rutina užgožia žmogiškuosius siekimus ir nerim ;
jeigu nepaj gi atsikratyti kasdienyb s r pes i ir nerandi laiko pa-
m styti apie g r ir grož ;

jeigu smulkios ir piktos mintys graužia tavo siel ;
jeigu nepaj gi atsikratyti baim s, melo ir klastos;
jeigu tavo svajon s nepakyla virš smulkī buitini r pes i ;
jeigu nesugebi laisvai ir kilniai eiti gyvenimo keliu;
jeigu nenugali savo aistr ir nori ;
jeigu nepakyla virš laikinumo ir beprasmyb s.

Tie *jeigu* rodo, kad nesi visavertis žmogus - asmenyb , kad esi tik vidutinyb .

Gilios ir karštos mintys vadinamos *troškimais*. Tokios mintys materia-
lizuojasi ir virsta realybe. Tik reikia diena po dienos kantriai ir ištvermin-
gai m styti apie tai, kuo nor tum b ti ir ko nor tum pasiekti. Tokios
mintys sužadina gyvybingumo j gas ir sukelia dvasin aktyvum . Kai
pradedame ko nors visa širdimi nor ti, tada sukuriame jungt tarp sav s
ir to trokštamo objekto. Šioji jungtis yra tuo stipresn , kuo karštesni ir
gilesni jausmai bei troškimai.

Troškimai gali kilti iš s mon s ir pas mon s. S mon s troškimai užval-
do mus, netur dami ryšio su m s intymiuoju aš, su giliausia m s b ty-
b s dalimi. Pas mon s troškimai kyla iš slap iausi m s dvasios gelmi
ir gyvybini sielos šaltini . Jie yra tarsi sielos aidas. Tik nereikia j slopinti,
skolinant iš aplinkos nuomones ir etalonus. Gilios minties žmogus trokšta
išsamesn s tiesos, kad ja gyvent ir su ja siet savo likim .

Gil s ir dideli troškimai dažnai prasiveržia *malda*. Tokios maldos visada
b na išklausomos. Tai religin tiesa, pagr sta psichologijos ir filosofijos mokslu.
Ko aiškiai ir nepaliaujamai trokštame - visa tai pasiekiamo.

*Nerasime n vieno pamaldaus žmogaus, kuris b t skund sis, kad
malda j apvyl , -*

sako rašytojas G. Bernanos, pagr sdamas š teolog teigin religiniu turiniu
ir metafizine prasme. Maldos esm yra neapr piamai didi ir galinga. Ji stip-
rina, tyrina, guodžia. Ji išlaisvina siel iš žem s nakties pan i .

Karšta malda kaip ugnis nudegina visas sielos r dis, -

sako teologas Raulis Pliu (*Raoul Plass*). Maldos metu siela atsiveria švie-
sos srautams, maldos valandos šviesios ir džiaugsmingos. Ta iau mald
reikia jungti g rio bei grožio troškimus.

Gilaus m stymo pradas yra kontempliacija. *Kontempliacija* - tai min i
tyluma; tai poilsis nuo r pes i , tai ramuma po audros. Kontempliacija
išvaduoja mintis nuo kyri egzistencijos r pes i . Kontempliacija parodo
gyvenim tok , koks jis iš tikr j yra, išsklaido iliuzijas ir vylingus žem s
pažadus. Kontempliacija išryškina materialini ir dvasini vertybi santyk .

Jei bent valand l tikrai susikaupsi ir pakelsi žvilgsn aukštn, visos
gyvenimo negandos bus nuspalvintos džiaugsmo spindulio.

Menas, g ris, grožis, dvasiniai lobiai kontempliuojan iam žmogui tam-
pa artimi ir suprantami.

* * *

*KIEKVIENAS TIKINTYSIS gerai žino, kad visi žmon s bus teisiami -
jis pats ir visi kiti. Ta iau nei jis, nei kitas n ra Dievas, kad gal t
žmones teisti. Koks kiekvienas yra prieš Diev , nežino nei vienas, nei
antras.*

*ia visa savo j ga tinka Evangelijos sp jimas: „Nolite iudicare“,
neteiskite. Mes galime spr sti tik apie id jas, tiesas ir klaidas, ge-
rus ir blogus veiksmus, charakter , temperament ir koks mums
atrodo vidinis žmogaus nusistatymas. Ta iau mums absoliu iai už-
drausta vertinti širdies paslaptis, t neprieinam centr , kuriame
asmuo diena po dienos audžia savo paties likim ir mezga ryšius,
siejan ius j su Dievu. ia mums galima daryti tik viena: visa
palikti Dievui. Meil artimui kaip tik to reikalauja iš m s .*

(Žakas Maritenas)

* * *

*Ateis toks laikas, kai žmon s nebepak s sveiko mokslo, bet, pasida-
v savo geidžiams, susivadins sau mokytoj kr v , kad tie d z-
gent ausyse; jie nukreips ausis nuo tiesos, o atvers pasakoms. Bet
tu b k visame kame apdairus, kent k vargus, dirbk evangelisto
darb , atlik savo tarnyst (2 Tim 4, 3-5).*

VEIDAI

Jz. [kun. Juozas Šal ius]

NAUJAS KATALIK BAŽNY IOS VADOVAS

1978 m. spalio 16 d. vis pasaulio šali kardinolai pagal nustatyt
tvark išrinko dabartin popieži , kilus iš Ryt Europos, komunist val-
domos šalies, Krokuvos kardinol *Karol Wojtyl* .

Jis gim 1920 05 05 darbinink šeimoje, Vadovic miestelyje, 40 km
nuo Krokuvos, 30 km nuo ekoslovakijos sienos ir 30 km nuo Osvencimo,
kur hitlerininkai karo metais buvo reng koncentracijos stovykl . Karolio
motina mir dar jam tebesant k dikiu. T vas ved antr kart , susilauk
dviej vaiku i , bet jie mir jauni; mir ir j motina. T vas žuvo Antra-
jame pasauliniame kare.

Gimnazij Karolis baig gimtajame Vadovic miestelyje. Prad jo studi-
jas Krokuvos Jogailos universitete; studijavo literat r , band reikštis

poezijoje. D l prasid jusio karo studijas teko nutraukti. Por met dirbo šachtoje ir chemijos fabrike darbininku. Giliai sukr stas hitlerinink vykdom žiaurum Osvencime Karolis suprato, k reiškia žmogui b ti be Dievo. Jis ryžosi tapti kunigu, kad geriau gal t pad ti žmon ms eiti prie Dievo.

1942 m. Karolis Vojtyla stojo slapt Krokuvos kunig seminarij .

1946 m. šventintas kunigu, toliau studijuoja teologij ir filosofij . Bendrauja su studentais, atostog metu darbuojasi tarp darbinink Pranc - zijoje, Belgijoje, Olandijoje. Kur laik buvo vikaru Negovic bažnytkaimyje ir pa ioje Krokuvoje. Vikaraudamas tebet s studijas, gijo teologijos ir filosofijos mokslo doktoratus. D st moralin teologij Krokuvos ir Liublino universitetuose. Raš mokslinius straipsnius Pranc zijos ir kitus žurnalus (tai dar ir b damas Krokuvos arkivyskupu).

1958 m. gavo *vyskupo sakr* ir paskirtas Krokuvos arkivyskupo pad - j ju. 1963 m. popiežius Paulius VI paskyr j Krokuvos arkivyskupu metropolitu, o 1967 m. - Krokuvos kardinolu. B damas Krokuvos arkivyskupu, jis k l bals : reikalavo iš komunistin s Lenkijos valdžios duoti laisv katalikiškai spaudai ir religiniam jud jimui. Aktyviai dalyvavo Vatikano II Susirinkime, dirbo Vatikano Kurijoje.

Taigi dabartiniam popiežiui teko dalia - gimti darbininko šeimoje, likti našlai iu, dirbti eiliniu darbininku, gerai pažinti darbinink psichologij ir buit , tapti kunigu, vyskupu, kardinolu... Jonas Paulius II yra švelnus, ramaus b do. Princip - tik jimo, dorov s, teisingumo - laikosi griežtai, bet juos vykdo nuosaikiai. Geros sveikatos, sportininkas - alpinistas. Ar - tim j teigimu, jis gali dirbti ir melstis 20 val. per par .

Popiežiaus Jono Pauliaus II inauguracija (1978 10 22) buvo viso pasaulio d mesio centre. iškilmes atvyko 125 kardinolai, 100 valstybi vadov - karaliai, prezidentai, ministrai, Konstantinopolio ir Maskvos ortodoks Bažny ios vadovai, anglikon Bažny ios vadovas, organizacij ir grupuo - i delegatai, 25 asmen užsienio lietuvi delegacija, iš Lenkijos su specialiais l ktuvais atvyko 5000 žmoni . Iš Lietuvos - vyskupai Liudvikas Povilonis ir Romualdas Krikš i nas.

Per pasaulio televizijos stotis iškilmes gal jo steb ti milijonai žmoni . Popiežiaus inauguracin kalba graži, šilta. Tarp sveikinim kitomis kalbo - mis popiežius pasveikino ir lietuvi kalba: *nuoširdus pasveikinimas bro - liams LIETUVIAMS! B KITE laimingi IR ištikimi KRISTUI*. Popieži pasvei - kinti ir jam kaip Kristaus Vietininkui nusilenkti jo delegacijos, tarp j ir lietuvi delegacija, kuri popiežius nuoširdžiai sutiko tokiais žodžiais: *pus mano širdies Lietuvoje*. Audiencijoje vysk. L. Poviloniui ir vysk. R. Krikš i nui popiežius pareišk , kad Lietuvos katalik pad tis jam gerai žinoma. Padovanojo po kieklik kaip vienyb s ženkl maldoje.

Popiežius yra lank sis Seinuose. ia dvi lietuwait s, apsirengusios tau - kiais drabužiais, teik jam dovan - gražiai papuošt Aušros Vart

Gailestingumo Motinos paveiksl su atitinkama invokacija. Su šiomis lietuvait mis jis ir nusifotografavo.

Inauguracijos išvakar se popiežius išreišk savo *Credo*. Praš vis institucij ir vis atidaryti duris Kristui, kad Kristus atnešt meil, broliškum, teisingum.

Katalikai, - kalb jo popiežius, -yra lyg s pilie iai su kitais. D l to ir katalikai turi teis naudotis tomis pa iomis laisv mis kaip kiti pilie iai: religijos, spaudos, radijo, televizijos...

Apgailestavo, kad šiandien - XX amžiuje - dar yra šali, kur už Krist žmon s kankinami kal jimuose ir ken ia vairias diskriminacijas. Popiežius pareišk, kad yra ne tik teis, bet ir pareiga reaguoti melagingas informacijas.

Keliais atvejais popiežius pareišk, kad jis sieks Vatikano II Susirinkimo nutarim gyvendinimo, ypa nutarim d l Bažny ios religin s praktikos, kad neleis kraštutiniškai reikštis nei novatoriams - reformistams, nei konservatoriams. Popiežius pasiryž s išpl sti vyskup teises ganytojavimo srityje, toliau pl sti ekumenizm, t sti dialog su geros valios žmon mis. O su blogos valios žmon mis vesti dialog n ra prasm s.

Inauguracijos išvakar se popiežius paskelb, kad rytojaus dien dalyvaus spaudos konferencijoje. Tokio dalyko popieži istorijoje niekada n ra buv. Susirinko apie 2000 žurnalist, reporteri. Susirinkusieji man, jog popiežius kalb s iš balkono. O jis - vis nuostabai - nusileido žemyn tarp žurnalist. Kadangi popiežius moka pagrindines pasaulio kalbas, tai su daugeliu žurnalist kalb josi be vert jo.

T pa i dien popiežius aplank savo pirmtak - Jono XXIII, Pauliaus VI ir Jono Pauliaus I kapus. Aplank ir lietuvi Kankini koply i. Atidžiai apži r jo jos altori ir sienas.

Krokvos arkivyskupo kard. Karolio Vojtulos išrinkimas popiežiumi sukl tikr sensacij. Ta iau Katalik Bažny ia yra visuotin, universali. Ji apima visas žem s tautas, ir Kristaus Vietininkas Bažny ioje gali b ti kil s iš bet kurios tautos. Pirmasis Kristaus Vietininkas šv. apaštalas Petras buvo galil jietis, antrasis popiežius - šv. Linas (67-76) - romietis, šv. Anakletas (76-88) - graikas iš At n, šv. Evaristas (97-105) - iš Sirijos, šv. Viktoras (189-199) - iš Afrikos, šv. Kalikstas, buv s Kampoforo vergas (217-222) - romietis, Šv. Melkiadas (311—314) - iš Afrikos (prie jo 313 m. išleistas garsusis *Milano ediktas* - tik jimo laisv s ediktas), šv. Damazas (366-384) - ispanas, šv. Teodoras (642-649) - iš Jeruzal s.

V liau iš vairi karali fundacij susidar bažnytin valstyb, susidedanti iš vairi taut. Iš j ir buvo renkami popiežiai. Kadangi didel s valstyb s vadovas ir Bažny ios galva buvo viename asmenyje, prad ta d l popiežiaus sosto varžytis ir kelti kovas. Karaliai gijo tam tikr poveik popiežiui. 1309 m. popiežius Klemensas V, Pranc zijos karaliaus Pilypo spaudžiamas, neva d l Romoje vykstan i neramum persik l Avinjon

Pranc zijoje. ia popiežius pateko dar didesn n karaliaus takon. Bažny-
iai tai buvo žalinga. Popiežiai suprato blog Bažny ios pad t Avinjone
ir t laikotarp (1309-1417) pavadino bibliini vardu - *Babilono vergija*.
Popieži gr žimui Rom lemiam poveik padar Vokietijos imperatorius
Karolis IV ir stigmatizuotoji šv. Kotryna Sieniet . Ta iau dar ilgai po to
renkant popieži vykdavo gin ai ir intrigos: bijota rinkti pranc z , kad
nedominuot nacionalinis pranc z elementas. Nuo XVI a. iki ši laik
popiežiumi b davo renkami tik italai. Dabar - lenkas.

1929 m. sudaryta popiežiaus valstyb - *Vatikanas*, viena iš mažiausi
pasaulio valstybi . Jos plotas 41 ha. T plot užima Šv. Petro Bazilika, po-
piežiaus rezidencija ir bažnytini s institucijos. Taigi dabartinis popiežius n ra
nei Lenkijos, nei Italijos, o Vatikano pilietis. Vatikano valdovo - popiežiaus
autoritetas turi takos visam pasauliui. Jo j ga, jo poveikis - moralinis.

Popiežius kil s iš tautos, kur krikš ionyb vesta daugiau nei prieš
1000 met ir yra giliai sišaknijusi, pastaruoju metu stipriai atgijusi, pra-
turtinusi Bažny i nauju šiuolaikiniu šventuoju - Osvencimo kankiniu,
palaimintuoju Maksimilijonu Kolbe.

Išsimokslin s, protingas, taktiškas, labai humaniškas, karo metu iš-
gelb j s daug žyd , didelio pastoracinio patyrimo ir tokio pat uolumo,
gerai paž stantis marksizm ir teoriškai bei praktiškai - komunizm , Po-
piežius teikia daug vil i Bažny iai šiuolaikiniame pasaulyje. Katalik
pareiga melsti Diev savo Vyriausiajam Ganytojui globos ir pagalbos.

Dar b damas Krokuvos arkivyskupu, Popiežius r pinosi arkivysk. Jur-
gio Matulai io beatifikacijos procesu. Tai mums duoda vilties, kad jo
pontifikato metu Garbingajam Dievo Tarnui Jurgiui bus suteikta altori
garb .

M. P. [kun. Marijonas Petkevi ius MIC]

OSKARAS MILAŠIUS IR LIETUVA

Tas ne lietuvis, kurs T vyn

Bailiai kaip k dikis apleis;

Kursai pamins, k bo iai gyn

Per amžius milžin keliais (Maironis).

Pastaruoju metu, naujovi ir neon reklamoms mirgant ir greit kei-
iantis, Oskaro Vladislavo Milašiaus poezijos ryški šviesa ne tik neg sta,
bet dar skais iau ž ri ne vien pranc z , bet ir Vakar kult ros padang je.

Didelis susidom jimas Milašiaus k rybiniu palikimu Vakaruose rado
atgars ir Lietuvoje. „Mažojoje lietuviškoje tarybin je enciklopedijoje“ O. Mi-
lašiui nebuvo skirta n vienos eilut s, o dabar, visiems minint Milašiaus
gimimo 100 met sukakt , lietuvi tarybin spauda pateik kelet jo po-
ezijos vertim bei trump jo biografijos žini . Kaip tik tas siauras šviesos

ruoželis ir paskatino mus dar kart gr žti prie Milašiaus, iškelti jo nuopelnus m s tautai ir valstybei.

Manoma, kad Milašiaus proseniai Lietuv atsik l iš Serbijos ir Lietuvos didžiojo kunigaikš io buvo maloniai priimti. Jie išgyveno netoli Kauno - Babt ir Lab navos valdose - net kelis šimtme ius. Yra žini , kad O. Milašiaus senelis Art ras dalyvavo 1831 m. sukilime ir buvo sužeistas. XVIII a. vienas Milaši , b damas artimas didik Sapieg draugas, nupirko iš j er jos dvar Gudijoje ir pastatydin s gražius r mus ten apsigyveno. Taip Milaši gimin je radosi gudiškoji šaka.

er ja buvo ir poeto gimtin (gim 1877 m.). Moksl ir studijas jo Paryžiuje, kuris tapo jo antr ja gimtine, o po mirties - jo šlov s miestu. Baigdamas universitet 1899 m., išleidžia pranc ziškai pirm j savo poezijos knyg . Po to išeina viena po kitos daugiau kaip 10 gilios filosofin s-mistin s poezijos knyg bei garsioji misterija „Miguelis Manjara“. Šios knygos jam peln ne tik pranc z skaitytoj , bet ir pasaulin s k rybin s bei intelektualin s sferos atstov d mes , interes , pagarb ir g r jim si.

Kadangi O. Milašius visur skelb si es s lietuvis ir Lietuv laik savo t vyne, dom jimasis Milašiumi, poetu ir intelektualu, kartu skatino dom - tis ir susipažinti su Lietuva, jos kult ra. Pasirinkti Lietuv j paskatino Pirmasis pasaulinis karas, susipažinimas su lietuvi tautos atgimimo s - j džiu, ypa pažintis su kunigu Vilimu.

Milašius didžiavosi savo t vyne, pranc zus sudomino garsia lietuvi tautos praeitimi, kalbos senumu ir nuostabiu Lietuvos folkloro pasauliu. Pavyzdžiui, 1928 m. *La Revue de France* išspausdino jo talentingai išverstas 24 lietuvi liaudies dainas (3 dainos buvo išverstos sen j kalb). Pranc z rašytojas Mlomandras (*F. de Mlomandre*) taip išreišk susižav jim :

Jos gyvos, guvios, nuolaidžios ir išdidžios; jos panašios m s dainas, kuri mus mok aukl ir kurios labiau praveria siel negu klasiškieji didži j rašytoj šedevrai. Aš matau Lietuv , jos dvasi , jos balt j Vyt , jos druidišk j Kriv , jos miškus be galo be krašto, jos snieguotas lygumas, jos m sli šypsen .

Ta iau šalia Milašiaus poeto ir lietuviškojo romantiko paveikslo iškyla labai mažai kieno pasteb tas ir nušviestas Milašiaus kovotojo už Lietuv , politiko bei diplomato portretas. Tuo metu, kai kar ir okupacij nunio - kota Lietuva prad jo did j žyg nepriklausomyb ir valstybingum , kai Lietuvai taip tr ko inteligent , intelektual ir valstybinink , Milašius, pajut s sen bajor skol savo kraštui, sįjung tautos atgimimo s j d ir Lietuvai atidav visas savo j gas. Jau 1919 m. jis - nepriklausoma valstybe pasiskelbusios Lietuvos atstovas Paryžiuje. ia visose konferen - cijose ir delegacijose, *Taut S jungos* forume jis žodžiu ir raštu kl ir gyn jaunos valstyb s interesus, kovojo d l jos teisi , sien , ateities...

Ypa sunki politin diplomatin kov jaunajai Lietuvai teko kovoti su lenkais. D l sen j valstybini ir kult rini ryši su Lenkija Lietuvoje vis laik buvo stiprus sulenk jusios bajorijos sluoksnius. tautin lietuvi jud jim ji visada ži r jo šnairomis ir svajojo apie išsivadavim iš rus tik kartu su Lenkija. Karo metu dauguma dvarinink buvo pab g Rusij ir ten d josi prie lenk akcijos. Vokie i okupuotoje Lietuvoje veikiantiems lietuviams jie m gino visaip kliudyti ir reikalavo, kad Lietuva jungt si prie tuo metu atkuriamos Lenkijos, kad Vilnius b t Lenkijos miestas. Daugelis j po karo sugr ž Lietuv stojo Lenkijos kariuomen n ir tapo stipriausia parama visai Lenkijos politikai, siekian iai atkurti savo valstyb senosios Že pospolitos - Lenkijos respublikos ribose. Tuo tarpu Europos likim sprend kar laim jusioji *Santarv*. Pranc zija, visada reikšdama savo palankum lenkams, steng si atkurti Lenkij kaip galing valstyb prieš vokie ius (anks iau t vaidmen tur jo carin Rusija), o ypa prieš tuo metu iškilusi nauj gr sm - bolševizm . Iš Lietuvos pab g dvarininkai p t baub , kad „mužik “ kuriama Lietuvos valstyb jau dabar esanti bolševikiška.

Tod l teisingas sen j bajor balsas buvo itin reikalingas ir naudingas. Taip Milašius Paryžiuje, o grafas Tiškevi ius Londone steng si išblaškyti lenk šmeižtus bei pretenzijas ir rodyti, kad Lietuvos tautinis s j dis turi savo inteligentij ir valstybininkus, kad yra paj gus spr sti politines problemas bei ginti savo valstyb s suverenum ir jos integralum .

Jau 1918 m. Oskaras Milašius Lvovo laikraštyje teig :

Pripaž stam Lietuv savo T vyne ir trokštam, kad ji tapdama nepriklausoma pastoviai klest t . Lenkai yra m s kaimynai, jiems mes draugiški, ta iau politiškai nuo j nepriklausomi.

1919 m. Taikos konferencijoje Milašius dalyvavo ir gyn Lietuvos valstyb s reikalus nuo nepagr st Lenkijos pretenzij . Jis pranc z visuomenei demaskavo lenk šovinizm , suktybes, o Pranc zijos politikams prikišdavo protekcionizm ir rodydavo lenk blog vali , sutar i nepaisy-m ir militarizm .

Kai Lenkija nesugeb jo savo agresyvi nor vykdyti politin je diplomatin je plotm je ir per jo atvir smurt bei agresij , sulaužydama savo pa ios pasirašytas sutartis, Milašius aliarmavo *Taut S jungai* ir jos forume nenuilstamai kovojo už Lietuvos gyvybinius reikalus. Pateikdamas faktus jis pasaulio opinijai demaskavo Lenkijos klast ir apgaul (mat Lenkijos diplomatai gyn si sakydami, kad generolo Želigovskio agresijos j vyriausyb nesankcionavo, kad tai es s Želigovskio savavališkas aktas), taip pat atskleid lenk teror ir žiaurumus okupuotame Vilniuje ir visoje Ryt Lietuvos teritorijoje. Šitai nepaliko be p dsak net tarp pa i lenk . Pavyzdžiui, senas Pilsudskio draugas Mykolas Riomeris stojo ginti lietuvi pozicij , v liau jis m d styti Vytauto Didžiojo universitete Kaune ir net tapo rektoriumi, ginan iu Lietuvos pozicijas tarptautiniame forume.

Pasaulinei politinei opinijai Oskaras Milašius rod Lietuvos valstyb s ger vali ir taur riteriškum . Kai ginkluotame konflikte lenkai nebeteko pirmykšt s s km s, - ties Širvintomis ir Giedrai iais lenkai katastrofiškai pralaim jo ir Vilniaus atgavimas buvo valand klausimas, - tada *Taut S jungos* komisija pasi l kovas sustabdyti ir išspr sti konflikt taikiomis derybomis. Lietuvos valstyb , pasitik dama *Taut S jungos* bešališkumu, kovas sustabd , parod ger vali ir taikius savo tikslus. Ta iau Lenkija ir toliau var Lietuvos atžvilgiu nedraugišk , netaiki ir sukt , apgauli politik . Ir Milašiui, ir kitiems Lietuvos politikams teko iš arti pamatyti lenk išsisukin jimus nuo *Taut S jungos* nutarim ir pareigojim su- rengti okupuotoje teritorijoje laisv plebiscit (išvedus lenk kariuomen), v liau b ti liudytojais, pavedus Hymansui sudaryti projekt , išspr sti konflikt . Po daugelio bergždži deryb ir kit tarptautini instancij m ginim pasaulis pagaliau suprato, jog Lenkija ty ia ignoruoja sprendimus ir yra linkusi Vilniaus konflikte laikytis j gos ir smurto pozicijos.

O. Milašius, atstovaudamas Lietuvai, rod lietuvi tautos aukšt kult - r , politin brandum bei garbingum , o kartu ir geb jim kovoti ryžting diplomatin kov d l savo T vyn s laisv s, gyvybini interes ir likimo.

Minint Lietuvoje Oskaro Milašiaus 60 met amžiaus sukakt , Lietuvos Vytauto Didžiojo universitetas už literat rinius filosofinius k rinius sutei- k jam garb s daktaro laipsn . Ta iau jo kovos d l Lietuvos valstybingu- mo, laisv s, garb s ir likimo, jo kaip gilaus krikš ionio gyvenimas, jo mistika, pranašyst s ir Lietuvos adoracija iš dabarties lietuvi kartos, kovojan ios rezistencin kov d l Tautos laisv s ir likimo, laukia didesnio vertinimo ir pagarbos. M s ištikimyb Lietuvai bei jos likim globian iai R pintoj lio rankai teb na šviesus paminklas ir sen bajorijos skol gr - žinusiame Tautos s nui - Oskarui Vladislovui MILAŠIUI.

VINCO KUDIRKOS GIMIMO 120 MET SUKAKTIS

1978 12 31 sueina 120 met , kai gim žymus XIX a. lietuvi tautinio atgimimo veik jas, rašytojas dr. Vincas Kudirka. Ši sukakt min jo Lenkijoje leidžiamas lietuvi žurnalas „Aušra“ (1978. Nr. 3), išspausdin s apie Vinc Kudirk graž Jono Stoskeli no straipsn .

Pateik s biografini duomen , J. Stoskeli nas rašo, kad Kudirkai nemaž poveik yra padar s lenk pozityvizmo skelb jas, publicistas Aleksandras Svencichovskis, siek s reformuoti lenk dvasi ir lenk visuomen . Tautai, netekusiai laisv s, jis propagavo rinktis ne pataikavim , bet kov . Jis piršo racionalizm , mokslo patyrimu paremt poži r pasauli, buities gerinim , papro i švelninim , pramon s, prekybos pl tim . Aistringai polemizavo nevengdamas pašaipos, s mojo. Panaši paži r lai- k si ir Varšuvoje mokslus einantys lietuviai studentai, tarp j ir Vincas Kudirka. Jie tur jo savo *Lietuvos draugij* , kuri buvo užsibr žusi platinti

švietim , leisti knygas, laikrašius, kelti tautiškim , žemės klij, amatus, prekyb . Kai sustojo jusi „Aušra“ ir užgeso „Šviesa“, 1889 m. Varšuvos studentai pradėjo leisti „Varp“; kur redagavo Vincas Kudirka. „Varpas“ tarsi „Aušros“ darb , bet varpinink siekimai buvo platesni. Jie nagrinėjo ir ekonominius reikalus; jų žvilgsnis krypo kininkiuose .

Lietuviškas pozityvizmas, - rašo J. Stokelinas, - negalėjo remtis miestiečiais kaip lenk Sventochovskis, nes nei miestai, nei dvarai nebuvo lietuviški.

1897 m. statistika rodo, kad Kaune tebuvo tik 6% lietuvių, o Kauno gubernijoje 40% žemės buvo sulenkusių dvarininkų rankose.

Ano meto slygomis varpininkai galėjo remtis viduriniu kininkų sluoksniu kaip lietuviškiausiu, ekonomiškai pajaušusiu, iš kurio buvo galima tikėtis atkūtimo po ilgos baudžiavinių sprespaudos. Vidutin kininkija tegalėjo būti atrama lietuviškiems miestiečiams ugdyti. Kai Amerikos lietuvi laikraštis „Apšvieta“ prikišo „Varpui“, kad jis palieka su nušaly darbinink klausim , Vincas Kudirka atsak , jog darbinink klausimas ir lietuvių nra identiški dalykai: gali būti sujungti ir gali būti skyrium.

Jeigu mes būtume išsijusių užsime varyti darbinink klausim , - raš V. Kudirka, - tai ne tik nieko nebūtume padar lietuvių s reikalams, bet būtume jai visai užstoj keli .

V. Kudirka pripažino darbinink judėjim kaip natūral istorijos proces , bet neteik darbininkijai vadovaujamo vaidmens taut išsivadavimo kovoje prieš carizm . V. Kudirka buvo jautrus socialin s sprespaudos reiškiniams.

Visa lietuvi tauta, - rašo Stokelinas, - j prieme kaip gilaus humanizmo, jautrios sielos, kiln žmog , pasišventus vien tik visuomenei ir tautai, išsižad jus asmenin s naudos.

Kudirka raš :

Kiekvienas iš m s turi žinoti, kur lietuvis verkia, o kur džiaugiasi, kur vargsta, o kur turtuose, kur apleistas ir nuskriaustas, o kur liuosas ir laimingas, idant matytume, katr broli reikia gelbėti, o katro prašyti pagalbos, <...> idant aišku būtų, ant ko galima remtis, norint apginti savo t vny ir suteikti jai laim .

Kudirka norėjo kryžkelėje išrašyti pavard gydytojo lupiko, kuris nuo vargdenio pam s penkrubl .

Vincas Kudirka buvo talentingas lietuvi publicistikos pradininkas. „Varp“ skyriuje „T vny s varpai“ gvildeno aktualias temas. Rašydamas straipsnius dėjo daug širdies, atmiešdamas humoru, kandžia satyra. Kudirka ugd lietuvi taut . Priminė jai menk tautin susipratim , nesirpinančius savo tautos reikalais inteligentus vadino šiaudad šiais, zuikiad - šiais. Pajuokdavo lietuvi nevieningum , skaldym si d l neesmini dalyk (pvz., d l to, kad vien keln s skersai dryžos, kit išilgai). Pašiep tuos

inteligentus, kurie, pab g tautinio judėjimo sunkum , gauna *chronišk kink dreb jim* .

Savo straipsniuose bei satyrose V Kudirka daug vietos skyr carizmo priespaudai išryškinti, parodyti caro valdinink biurokratizmui, nedorumui. Kov be atodairos jis laik vieninteliu laim jimo laidu, nes pagal paties caro pripažinim , kad *valdži daryti reformas ver ia tik opozicija, o ne tie, kurie baimingai laukia ir tyli*, Vincas Kudirka tvirtai tik jo, kad caro valdžia žlugs, o lietuviai laim s. Savo mažai sesutei sak :

Žinai, tu dar jaunut ; tau išsipasakoti negaliu, tik kelis žodžius pasakysiu - tu j neužmiršk: ateis tokie laikai, kada maskoli ia nebebus, bus Lietuva. <...> Kai dabar nueini kromel ko nusipirk-ti, tai viršuje parašyta rusiškai, o paskui bus lietuviškai, <...> dabar maldaknyges draudžia, o tada gal si laisvai r t šakel si-d jusi neštis rankoje.

Vincas Kudirka aukl jo lietuvi taut ir literat ros k riniais. Raš eil raš ius, satyras, vert klasik k rinius. Yra išvert s Šilerio „Orleano Mergel“, „Vili Tel“, Bairono „Kain“, Krylovo pasak ias, Adomo Mickevi iaus „V lini“ III d. ir kitus veikalus.

Eil raš ius raš iškilmingomis progomis. Steigiant *Lietuvos draugij* paraš „Gražu, gražiau, gražiausia“, pradėdant leisti „Varp“ - „Kelkite, kelkite!“, Varšuvos universitet baigusiems lietuviams išleistuvi prog - „Labora“. Jo *Tautiškoji giesm* virto lietuvi tautos himnu.

Eil raš iai, - rašo J. Stoskelinas, - atspindi Kudirk kaip geležinis valios žmog , taigiiais žodžiais raginant išsižad ti asmeni ni patogum , imtis visuomeninio darbo, nenusilenkti despotizmui, nepab gti.

(Pareng J. M-tas [Kazys Šapalas])